

ערך נדב כהן
ת"ת עלי – תשס"ו

הקדמה

- **ש:** במה עוסק ספר במדבר?
- **ת:** ספר במדבר מלמד אותנו כיצד הלכו ישראל במדבר, כיצד חנו ונסעו, ומה ארע להם במסעיהם אלו, והנסים שנעשו להם.

- **ש:** פרט את סדר הזמנים עד תחילת ספר במדבר?

● **ת:**

○ ט"ו ניסן (פסח)-	(יציאת מצרים).
○ ו' סיוון (שבועות)-	(מתן תורה).
○ י"ז בתמוז-	(שבירת הלוחות)
○ י"ח בתמוז-	(עליה שניה להר).
○ א' אלול-	(עליה שלישית).
○ י' תשרי (יוה"כ)-	(קבלת לוחות שניים)
○ י"א תשרי-	(תחילת התנדבות למשכן).
○ כ"ג אדר-	(שבעת ימי המילואים).
○ א' ניסן-	(יום שמיני למילואים).
○ א' אייר -	(ציווי ה' לפקוד את ישראל)

פרק א'

- **ש:** מדוע מצווה ה' למנות את ישראל?
- **ת:** רש"י מסביר, שמתוך חיבה לישראל מונים אותם כל שעה, כמו אדם שמונה את אוצרותיו. כשיצאו ממצרים מנאם, כשנפלו בעגל מנה את הנותרים, ועכשיו כשבא להשרות שכינתו בהקמת המשכן מנאם שוב. ועוד הסבר מסבירים המפרשים, שזו הכנה לכניסה לארץ ולכן מנה מגיל 20 ומעלה כל יוצא צבא.

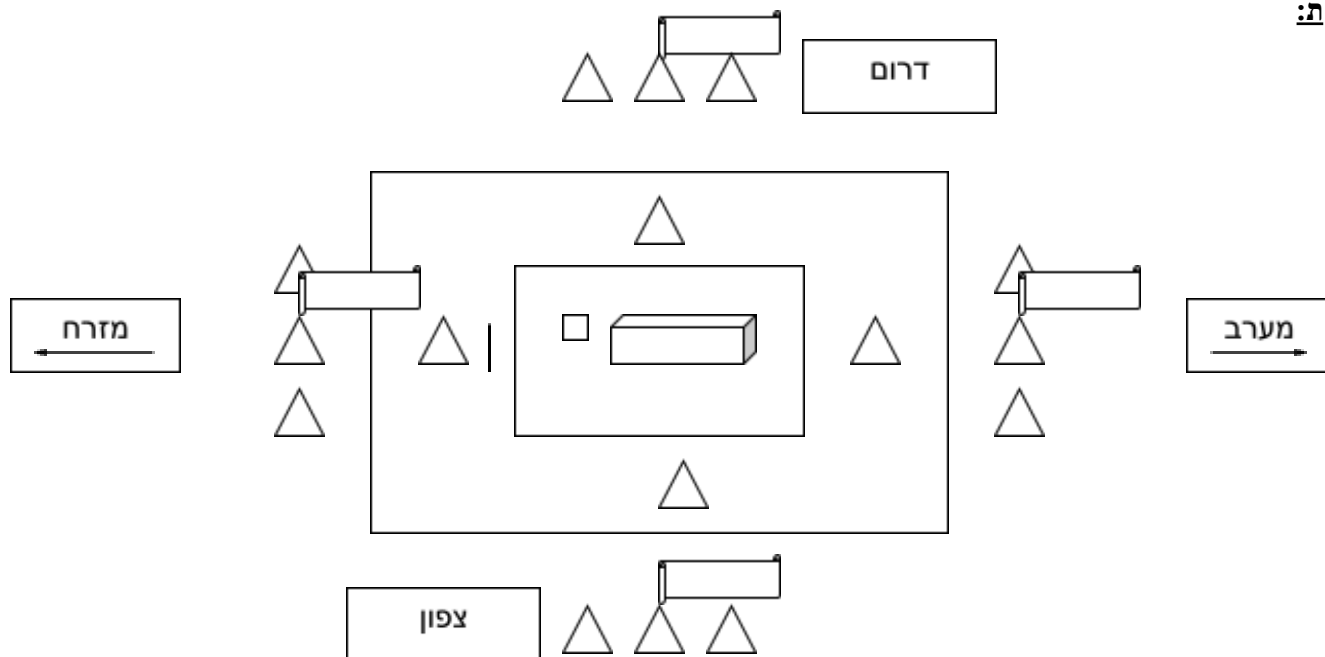
- **ש:** מי נצטווה לפקוד את ישראל יחד עם משה? וכיצד נעשה המפקד?
- **ת:** ה' מצווה את משה ואהרן ו12 הנשיאים לפקוד את ישראל. הם ישבו יחד, וכל אחד מישראל בא לפניו עם מחצית השקל, והיה אומר: אני פלוני בן פלוני ממשפחה פלונית ומשבט פלוני. משה היה נוטל את השקלים ושם את השקלים של כל שבט בנפרד. אח"כ מנה את השקלים וכך ידע כמה יש בכל שבט ושבט.

- **ש:** איזה שבט לא נפקד יחד עם כל השבטים ומדוע?
- **ת:** שבט לוי לא נפקד יחד עם שאר השבטים שהם לגיונו של מלך והם מופקדים על עבודת הקודש במשכן. לכן ספרו אותם בנפרד מבין חודש ומעלה (כמבואר בפרק הבא).

- **ש:** מהם תפקידי שבט לוי?
- **ת:** שבט לוי מופקדים על משכן העדות וכל כליו: 1. לשרת בו בעבודה. 2. לשאת את המשכן לפרקו ולהקימו במסעות. 3. לשמור שזר לא יעשה את עבודתם ולא ימות.

פרקים ב' ג'

- ש: מהו המשמעות שבני ישראל חנו "איש על דיגלו באותות"?
- ת: לכל שבט היה דגל משלו שצבעו היה כצבע אבנו בחושן, ועל הדגל היה אות שהוא ציור מיוחד של אותו השבט. לדוגמה המדרש אומר שראובן שאבנו אודם היה צבע דגלו אדום ועליו מצוירים הדודאים.
- ש: כיצד היה סדר חניית ישראל?
- ת:

דרום	צפון	מערב	מזרח	
קהת	מררי	גרשון	משה ואהרן	מחנה לוי
ראובן שמעון וגד	דן אשר ונפתלי	אפרים מנשה ובנימין	יהודה יששכר וזבולון	מחנה ישראל

- ש: כיצד היה סדר הנסיעה של ישראל??
 - ת: יש מחלוקת בחז"ל האם נסעו כתיבה, דהינו באותו סדר שחנו: או כקורה (בטור):
- ואז היה סדר מסעם כך: מחנה יהודה בראש, אחריו גרשון ומררי יחד עם המשכן, כדי שיוכלו להקימו עד שיגיעו כליו. אחריו מחנה ראובן, ואחריו קהת עם כלי המשכן, אחריהם מחנה אפרים ומחנה דן המאספים.

- ש: מדוע אומרת התורה "אלה תולדות אהרן ומשה", אבל מפרטת רק את בני אהרן?
- ת: לפי הפשט בני משה כלולים לאחר מכן עם בני קהת במשפחת העמרמי. חז"ל מלמדים אותנו עוד, שאומנם בני אהרן נקראים תולדות משה, ללמד שכל המלמד בן חברו תורה כאילו ילדו.

- ש: מאיזה גיל נמנו בני שבט לוי וכיצד נמנו?
- ת: שבט לוי נמנה מבן חודש ומעלה כל משפחה לחוד. משה רבינו שאל את ה': כיצד אכנס לכל אוהל לספור את התינוקות אמר לו ה': לך לפתחו של כל אוהל, ואני אומר לך כמה תינוקות יש שם. לכן נאמר: "ויפקד אותם משה על פי ה' כאשר צוה".

- ש: מנה את שמות משפחות לוי?

- ת:

גרשון	קהת	מררי
לבני ושמעי	עמרם, יצהר, חבורן, ועוזיאל	מחלי ומושי

- **ש:** מי החליף את הבכורות כיצד נעשתה ההחלפה? מה עשו עם העודפים?
- **ת:** היו 22,273 בכורות והם הוחלפו בלויים. ובהמתם בבהמתם. היו 22,300 לויים מתוכם 300 בכורות כך שנשארו 273 בכורות שלא היה כנגדם לוי. אותם פדו על חמישה שקלים כסף (כמו בפדיון הבן) , ונתנו את הכסף לאהרון ולבניו.

פרק ד'

- **ש:** לאחר שנמנו שבט לוי מבן חודש ומעלה משה ואהרן מצווים למנות שוב את הלויים. מאיזה גיל נמנו ומדוע?
- **ת:** הלויים נמנו כעת מגיל 30 עד 50 כי זה הגיל שבו הלוי מצטרף לעבודת נשיאת כלי המשכן, ולעבודת המשכן.

- **ש:** פרט מה נשאה כל משפחה משבט לוי?
- **ת:**

משפחת בני מררי:
חומרי הבנין
1. קרשי המשכן.
2. בריחיו עמודיו ואדניו.
3. עמודי החצר.
4. אדניהם ויתדותם.
ומיתרי עמודי החצר
לכל כליהם ולכל
עבודתם.

משפחת בני גרשון:
חלקי הבד והעור
1. יריעות העיזים.
2. עורות האלים.
המאודמים.
3. עורות התחשים.
4. מסך שער החצר.
5. קלעי החצר.
6. מיתרי קלעי
החצר וכל כלי
עבודתם.

משפחת בני קהת:
כלי הקודש:
1. ארון הקודש.
ופרוכת ההיכל.
2. שולחן לחם
הפנים.
3. המנורה.
4. מזבח הזהב.
5. מזבח הנחושת.

- **ש:** באלו כיסויים כוסו כלי המשכן בזמן המסע?
- **ת: הארון:** 1. הפרוכת שבין ההיכל לקודש הקודשים. 2. עור תחש. 3. בגד כליל תכלת.
- **שולחן לחם הפנים:** 1. בגד תכלת. 2. בגד תולעת שני. 3. עור תחש.
- **המנורה:** 1. בגד תכלת. 2. עור תחש.
- **מזבח הזהב:** 1. בגד תכלת. 2. עור תחש.
- **מזבח הנחושת:** 1. בגד ארגמן. 2. עור תחש.

- **ש:** מה היה תפקיד הכהנים לפני שנשאו הלויים את הכלים?
- **ת:** הכהנים נכנסו למשכן וכיסו את הכלים בכיסויים. והעמידו את בני קהת כל אחד במקומו ותפקידו המיוחד, שלא יחליפו מקומם, ולא יראו או יגעו בכלי הקודש וימותו.

- **ש:** מה נשא נשיא הלויים אלעזר בן אהרן הכהן?
- **ת:** אלעזר הכהן נשא את: 1. שמן המאור. 2. קטורת הסמים. 3. מנחת התמיד. 4. שמן המשחה.

- **ש:** מי מופקד על עבודת בני גרשון ובני מררי?
- **ת:** איתמר בן אהרן הכהן.

פרק ה'

- **ש:** מה דיבר ה' אל משה לצוות את בני ישראל לעשות, שלא יטמאו את המחנה? אלו מדרגות יש בזה?
- **ת:** בני ישראל נצטוו לשלח מחוץ למחנה את הטמאים, כי השכינה שורה בכל ישראל. אמנם יש בזה מעלות ומדרגות. את המצורעים צריך לשלח מחוץ לשלושת המחנות. הזבים יכולים להשאיר במחנה ישראל, אך אסור להם להכנס למחנה לווייה. טמאי המת יכולים להכנס למחנה לווייה, אבל אסור להם להכנס למחנה שכינה.
- **ש:** מתי מתחייב אדם באשם גזלות? מה מוסיפה לנו התורה כאן יותר ממה שלמדנו בפרשת ויקרא?
- **ת:** אדם שגזל את חברו (או כיחש בפקדון או בהלוואה או מנע שכר משכירו) ונשבע לשקר שלא עשה כן, כשרוצה לחזור בתשובה צריך להביא קורבן אשם, כמובן אחרי שפייס את חברו על הרעה שעשה לו, והשיב את הגזלה בתוספת חומש.
- התורה מוסיפה לנו, שדין תוספת החומש הוא רק אם בא מעצמו לשוב בתשובה, ולא אם נתפס, והעידו עדים נגדו. ועוד שאם אין לו למי להשיב את הגזלה, כגון שהאדם היה גר ללא משפחה ומת, צריך להשיב את הכסף והקנס לכהן. זוהי אחת מ-24 מתנות כהונה.
- **ש:** כיצד מקיים האדם את חזרתו בתשובה בצורה אמיתית ומלאה?
- **ת:** קודם כל חייב האדם לעזוב את חטאו, יבין כמה רע עשה ויצטער ויתחרט עליו מכל ליבו, ויחליט בדעתו שלא ישוב לעולם לחטאו. אז יתוודה בפיו לפני ה' ויפרט את תשובתו בפיו.
- **ש:** "איש אשר יתן לכהן לו יהיה" מדוע התורה מדגישה, שהאדם שנותן את חלק הכהן לכהן "לו יהיה"? מה יש לישראל בזה?
- **ת:** אמנם התורה נתנה את חלק הכהן אצל הישראל, אך הכהן לא רשאי לקחת בכוח את חלקו, ולישראל יש את זכות להחליט למי הוא רוצה לתת. עוד מרומז כאן שמי שנותן את המתנות, כראוי ה' מברך אותו ויהיה לו ברכה גדולה.
- **ש:** מדוע מבזים כל כך את האשה שנחשדה שסטתה, הרי אולי לא נטמאה?
- **ת:** האשה הזו התנהגה בכל אופן בדרך מאוד לא צנועה. האיש שלה נפגע מאוד מקרבתה המביישת לאיש זר, וקינה לה, וביקש ממנה בפני שני עדים שלא תתנהג כך, ושלא תפגש עמו יותר. אך היא לא שמעה לו, והלכה והסתתרה עם אותו האיש.
- **ש:** מה הם "המים המרים המאוררים"? מה היה בהם? כיצד בדקו, ומדוע נקראו כך?
- **ת:** הכהן היה לוקח כלי חרס עם מים מהכיור, היה שם בתוכו מעפר המשכן, וגם שם במים עשב לענה מר, כדי שהמים יהיו מרים. הכהן היה משביע את האשה שלא סטתה, והיה מכניס את הקלף עם השבועה לתוך המים, עד שכל הדיו היה נמחק לגמרי, יחד עם שם ה' המפורש שכתוב בה. את המים האלה היה משקה את האשה, והם היו בודקים אם נטמאה או לא. אם נטמאה היו המים גורמים לה להיות ארורה והיתה מתה מיתה קשה. ואם נמצאה טהורה היו המים מבריאיים אותה, שאם היתה עקרה תוכל ללדת, ואם ילדה בצער תלד ללא צער, ויהיו לה ילדים בריאים ויפים.
- **ש:** מה מיוחד במנחת הסוטה? לאלו מנחות היא דומה?
- **ת:** מנחת סוטה באה מן השעורים בדומה למנחת העומר. והיתה חריבה, דהיינו שלא היו שמים בה שמן ולבונה, בדומה למנחת חוטא, שמביא העני שבעניים בקורבן עולה ויורד.
- **ש:** מה היה קורה לאיש שנסתרה עמו?
- **ת:** אם חס ושלום נמצאה האשה טמאה היתה מתה במיתה קשה, וגם האיש היה מת באותה מיתה בכל מקום שנמצא. כך היה מתפרסם הדבר והיה שם שמיים מתקדש.

פרק ו'

- **ש:** מהו הנושא של פרק ו'?
- **ת:** הפרק מלמד אותנו את דיני האדם הנודר **נדר נזירות**.
- **ש:** באלו דברים אסור הנזיר?
- **ת:** הנזיר אסור **בשלושה איסורים** כל זמן נזירותו:
 1. אסור לו לגלח את שערו, אפילו לא שיערה אחת.
 2. אסור לו להיטמא למתים, אפילו לא לאביו ולאמו ושאר קרוביו.
 3. אסור לו לשתות יין וכל היוצא מן היין.
- **ש:** מה דין נזיר שבאמצע זמן נזירותו **נטמא פתאום**? מה יהיה על הימים שכבר עברו האם נחשבים לו? איזה קורבנות הוא מביא?
- **ת:** אם נטמא הנזיר נפלו הימים שעברו ולא יחשבו לו, והוא צריך למנות את ימי הנזירות מחדש. קודם יטהר שבעה ימים מטומאת המת ויזו עליו אפר פרה אדומה ביום השלישי והשביעי. ביום השביעי יגלח את שער ראשו (תגלחת של טומאה). וביום השמיני כשהוא טהור מביא את קורבנותיו: שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וכבש בן שנה לאשם נזיר.
- **ש:** ומהם דין הנזיר **שהשלים** את נזירותו?
- **ת:** הנזיר מביא ארבעה קורבנות: כבש בן שנה לעולה, כבשה לחטאת ואיל לשלמי נזיר וכן סל מצות ורקיקים ונסכיהם. הוא היה מתגלח בפתח אוהל מועד (בעזרת נשים היתה לשכה מיוחדת לכך לשכת הנזירים), שמה היו מבשלים את השלמים בתוך דוד גדול. היה הכהן לוקח קצת מן המרק שבדוד, שופך על השערות, ומשליך את השיער לאש שתחת הדוד. הכהן היה נוטל זרוע מבושלת מן האיל, חלת מצות אחת ורקיק מצה אחד, ואיתם עושה תנופה על כפי הנזיר. כעת הנזיר יכול כבר לשתות יין וכו'.
- **ש:** אמור את **ברכת הכהנים** בע"פ.
- **ת:** יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום.
- **ש:** מתי נאמרה ברכת כהנים בפעם הראשונה?
- **ת:** אהרון הכהן ברך את העם ביום השמיני למילואים בברכת כהנים.
- **ש:** מתי מברכים כיום הכהנים את העם בברכת כהנים? מהם הדינים המיוחדים של הברכה?
- **ת:** ברכת כהנים נאמרת בתוך חזרת שליח בציבור בתפילות שחרית ומוסף ונעילה ומנחה קטנה של תעניות בברכת הודאה. חכמים תקנו שקודם הברכה נוטלים הכהנים את ידיהם וחולצים את נעליהם. הכהנים מתחילים בברכתם רק אחרי שקוראים להם "כהנים" ומברכים קודם הברכה: ברוך... אשר קידשנו בקדושתו של אהרון וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה. הברכה נאמרת בעמידה ונשיאת כפיים וכשהכהנים מחזירים את פניהם כלפי העם והשליח ציבור מקריא להם מן הסידור מילה מילה והם חוזרים אחריו.

פרק ז'

- **ש:** האם פרק ז' הוא המשך של הפרקים הקודמים, לפי סדר מאורעות הזמנים?
- **ת:** את ספר במדבר התחלנו במפקד של ישראל, שמשה הצטווה בו בא' אייר. כעת חוזרת התורה חודש קודם ליום השמיני למילואים, הוא א' ניסן, "יום כלות משה להקים את המשכן". הוא היום החשוב עליו למדנו בפרשת שמיני בספר ויקרא, בו השרה ה' שכינתו על ישראל, וירדה אש מן השמים על המזבח, ובו נתברכו ישראל בברכת כהנים.
- **ש:** מה למדנו שאמרו הנשיאים, כשהודיעו לישראל להביא נדבותיהם למשכן? ומה קרה לבסוף?
- **ת:** כשהודיעו על נדבת המשכן אמרו הנשיאים: ינדבו ישראל קודם ואנחנו נשלים מה שיחסר, אך ישראל הביאו כל שהיה נצרך, והיה צער גדול לנשיאים על שלא זכו להביא דבר.
- **ש:** מה אומרת התורה בספר שמות שהביאו הנשיאים לבגדי הכהונה?
- **ת:** הנשיאים הביאו את אבני החושן והאפוד.
- **ש:** מה מספרת לנו התורה שהביאו למשכן? ולמה שימשו הדברים?
- **ת:** התורה אומרת שהנשיאים הביאו שש עגלות מכוסות (עגלות צב), כל שני נשיאים הביאו עגלה בשותפות. וכן כל שבט הביא שור, כך שהיו שנים עשר בקר למשוך את העגלות. העגלות ניתנו לבני גרשון ומררי. לבני גרשון, שנשאו את יריעות המשכן והבדים, ניתנו שתי עגלות, ולבני מררי, שנשאו את קרשי המשכן, ומלאכתם היתה קשה יותר, ניתנו ארבע עגלות.
- **ש:** מדוע לא נתנו עגלות לבני קהת?
- **ת:** בני קהת נשאו את כלי הקודש, עליהם נצטוו "בכתף ישאו".
- **ש:** מי ציווה את הנשיאים להביא את העגלות?
- **ת:** את העגלות הביאו הנשיאים ביוזמתם, וכשבאו אל משה, שאל משה בה' האם לקבלם, וה' אמר לו: "קח מאתם", ורק אז קיבל.
- **ש:** בואו נחזור מה הקריב כל נשיא לחנוכת המזבח?
- **ת:** וקורבנו, קערת כסף _____ (אחת), _____ (שלושים ומאה) משקלה. _____ (מזרק) אחד כסף, _____ (שבעים שקל) בשקל הקודש. שניהם מלאים _____ (סולת בלולה בשמן) למנחה. כף אחת _____ (עשרה זהב) מלאה _____ (קטורת). פר אחד בן בקר, _____ (איל) אחד, _____ (כבש) אחד בן שנתו ל _____ (לעולה). שער עזים _____ (לחטאת). ולזבח השלמים _____ (בקר) שנים, אילים _____ (חמישה), _____ (עתודים) חמישה, _____ (כבשים) בני שנה _____ (חמישה).
- **ש:** מה היה סדר הקרבת הנשיאים, הרי זה לא סדר תולדתם?
- **ת:** זהו סדר המסעות לדגלים.
- **ש:** מדוע חוזרת התורה עוד פעם ועוד פעם על מה שהביא כל נשיא, הרי הביאו אותו הדבר?
- **ת:** אומנם הביאו אותו הדבר, אך לפני ה' חשובים וחביבים כל השבטים בשוה, לכן גם אומרת לנו התורה, כמה בסך הכל הביאו כולם יחד. ועוד שודאי לכל שבט היתה כונה מיוחדת בהבאת הקורבן, והיה קורבנו מיוחד ושווה מקרבנו של חברו.

פרק ח'

- **ש:** מה הכוונה בציווי לאהרון להעלות את הנרות אל מול פני המנורה?
- **ת:** פני המנורה הוא הקנה האמצעי במנורה. ה' אומר למשה לומר לאהרון להדליק את הנרות של המנורה, כך שיהיו מופנים כלפי הקנה האמצעי.
- **ש:** מה מודיעה לנו התורה "ויעש כן אהרון"?
- **ת:** התורה משבחת את אהרון שלא שינה כלום ממה שצווה.
- **ש:** כיצד נעשתה המנורה? מדוע אומרת התורה "וזה מעשה המנורה"?
- **ת:** המנורה היתה עשויה מקשה אחת של זהב, ולא חלקים חלקים המולחמים יחד כמו שרגילים לעשות. משה, כשהיה בהר סיני, נתקשה מאוד בעשייתה, עד שהראה לו הקב"ה מנורה של אש לעשות כמותה. לכן נאמר "וזה מעשה המנורה", שהראה לו באצבע.
- **ש:** מדוע החליפו הלויים את הבכורות, ומדוע היה צריך לטהרם מטומאת מת?
- **ת:** הבכורות היו צריכים לעבוד במשכן מלכתחילה, אבל כיוון שחטאו בחטא העגל הוחלפו בלויים, כפי שלמדנו בפרק ד'. אחרי חטא העגל הרגו הלויים את מי שעבד ע"ז, ולכן היה צריך לטהרם, לפני שמתחילים בעבודתם.
- **ש:** מה הן שלוש הפעולות שנעשו לטהר את הלויים?
- **ת:** א. הזאת מי חטאת דהינו אפר פרה אדומה לטהר מטומאת המת.
ב. גילוח בתער את כל שערם בדומה למה שראינו במצורע, כי מצורע חשוב כמת וכן מי שעובד ע"ז ומכיוון שהחליפו הלויים את הבכורות בגלל חטאם היו צריכים לכפר בזה על חטא העגל.
ג. לכבס ולטהר את בגדיהם, ללבוש בגדים טהורים.
- **ש:** מה עשו בני ישראל הלויים ואהרון הכהן כדי לקדש את הלויים?
- **ת:** בני ישראל - התאספו לפני אוהל מועד, וסמכו את ידיהם על הלויים.
הלויים - הביאו קורבנות: פר לעולה ומנחתו, מנחת סולת ופר לחטאת, וסמכו ידיהם על ראש הפרים.
אהרון - הניף כל אחד מ 22,300 הלויים תנופה לפני ה', לארבע רוחות השמיים למעלה ולמטה.
- **ש:** מדוע חוזרת התורה שלוש פעמים על הצווי להניף את הלויים?
- **ת:** הצווי הוא כנגד כל אחת ממשפחות הלויים: גרשון, קהת ומררי, שכל אחד עבודתו שונה.
- **ש:** מדוע חוזרת התורה "נתונים נתונים המה לי", נתונים למה?
- **ת:** עיקר עבודת הלויים בזמן חניה היתה השירה ששרו במשכן ובזמן המסע ביו נושאים את המשכן. לכן חוזרת התורה נתונים למשא נתונים לשיר.
- **ש:** התורה אומרת לנו "מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבוא צבא בעבודת אוהל מועד" והרי בפרק ד' למדנו שנפקדו מבן שלוש שנה כל הבא לצבוא צבא...?"
- **ת:** אמנם הלויים הצטרפו לעבודה בגיל שלוש, אבל כבר מגיל עשרים וחמש התחיל ללמוד את העבודה במשך חמש שנים.
- **ש:** עד איזה גיל עבדו הלויים ומה עשו אח"כ?
- **ת:** התורה אומרת לנו: "ומבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה, ולא יעבוד עוד" ומדובר על עבודת המשא בכתף, שהיתה קשה. אמנם שאר העבודות: לשיר ולשמור ולטעון עגלות היה הלוי ממשיך גם אחרי גיל חמישים. כמו שנאמר: "ושרת את אחיו באוהל מועד לשמור משמרת".

פרק ט'

- **ש:** מדוע לא פתח ספר במדבר בציווי על **חג הפסח**, והקדים לפתוח המפקד שהיה אחריו?
- **ת:** אמנם חג הפסח הוא מעלה גדולה ושמחה לישראל, אך יש בספור עליו גם צער, על שהיה יכול להיות הפסח של הכניסה לארץ. אולם עם ישראל לא זכה לכך, ונשאר לבסוף במדבר ארבעים שנה, ועוד שלא יכול היה למול את בניו במדבר, ולכן היה זה גם הפסח היחיד לצערנו בכל ארבעים השנה.
- **ש:** מה גילו לנו חז"ל, מי היו "האנשים אשר היו **טמאים** לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח"?
- **ת:** חז"ל אומרים לנו שהיו אלו נושאי ארונו של יוסף, או מישאל ואליצפן שנתעסקו בנדב ואביהו.
- **ש:** את מי שאלו? את משה או אהרן? כיצד יתכן ששאלו את שניהם?
- **ת:** ודאי לא באו אל שניהם בזה אחר זה, שהרי אחר ששאלו אחד אין זה מכובד לפנות לשני, אלא ישבו שניהם בבית המדרש ובאו לפני שניהם.
- **ש:** מהו **שבחו של משה** וגדולתו, במה שעונה להם: "עמדו, ואשמעה מה יצווה ה' אתכם"?
- **ת:** אשרי משה שכך מובטח לו, שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם ה'.
- **ש:** מי יכול לעשות "**פסח שני**"? מתי? כמה ימים חוגגים אותו? מה ההבדל המרכזי בינו לפסח רגיל?
- **ת:** **פסח שני** עושה מי שנאנס, ולא יכול היה לעשות הפסח בזמנו, כגון שהיה טמא או בדרך רחוקה. הוא נשחט בי"ד אייר, ונוהג יום אחד בלבד. דיני קורבן הפסח הם בדיוק כמו של הפסח במועדו, אוכלים אותו עם מצות ומרור, אך אין בו איסור חמץ.
- **ש:** על פי מה ידעו בני ישראל ליסוע ממקומם ולחנות במקום אחר?
- **ת:** בני ישראל נסעו על פי ה'. כשהקים משה את המשכן, כיסה אותו ענן ביום ומראה אש בלילה. כשעלה הענן מעל המשכן ידעו בני ישראל ליסוע ממקומם, אז תקעו הריעו ותקעו בחצוצרות, אך עדיין לא היה זה הענן עד שמשה היה אומר: "קומה ה' ויפוצו אויבך מפניך", אז התחיל בנסיעתו דגל מחנה יהודה.
- **ש:** מה שבחם של ישראל במה שנאמר: "**ושמרו בני ישראל את משמרת ה' ולא יסעו**"?
- **ת:** הנסיעה ממקום למקום דורשת ארגון רב להעמסה ופריקה של הציוד. עם ישראל לא ידע מתי נוסעים ולכמה זמן, יש שהיה הענן חונה רק ליום אחד או יומיים ויש ליותר, אך ישראל שיעבדו את לבם לה', והיו מוכנים לסוע ולחנות בכל עת על פי רצון ה'.

פרק י'

- **ש:** למה שימשו **חצוצרות הכסף** שנעשו למשה? כיצד ידעו להבדיל למה משמשת התקיעה?
- **ת:** 1. כשמשה רצה להקהיל את כל העדה, היו תוקעים שני כהנים בתי החצוצרות תקיעה.
2. כשרצה משה להקהיל אליו רק את הנשיאים, תקע כהן תקיעה אחת בחצוצרה אחת.
3. למסע המחנות, תקעו שני כהנים בשתי החצוצרות, תקיעה תרועה ותקיעה.
- **ש:** מתי עוד תוקעים בחצוצרות לדורות?
- **ת:** 1. מצוות עשה להריע בחצוצרות, כשיש צרה ומלחמה.
2. וכן בחג ומועד וראש חודש תוקעים בהם על הקורבנות בבית המקדש.
- **ש:** כמה זמן שהו ישראל למרגלות הר סיני? מתי נסעו? וכיצד היה סדר הנסיעה?
- **ת:** בני ישראל הגיעו להר סיני בראש חודש סיוון, וכעת לאחר שנה פחות עשרה ימים, בכ' אייר בשנה השניה לצאתם, הם נוסעים משם להכנס לארץ ישראל. ראשון נסע דגל מחנה יהודה עם יששכר וזבולון, אחריהם גרשון ומררי עם העגלות, כדי שיספיקו להקים את המשכן קודם שיגיעו בני קהת עם הכלים, אחריהם גדל מחנה ראובן עם שמעון וגד, אחריהם נסעו בני קהת עם כלי הקודש, אחריהם נסעו דגל מחנה אפרים עם מנשה ובנימין, והמאסף היה דגל מחנה דן עם אשר ונפתלי.

- **ש:** אלו שמות יש ליתרו חותן משה? מדוע נקרא **חובב**?
- **ת:** **יתרו נקרא בשבע שמות:** יתר, יתרו, חובב, רעואל, חבר, פוטיאל, קני. רש"י מסביר שנקרא חובב על שחיבב את התורה.
- **ש:** מדוע רצה יתרו ללכת אל ארצו, במקום להכנס עם בני ישראל לארץ ישראל?
- **ת:** משה בקש מיתרו שימשיך עמו לארץ ישראל, שם יהיה שותף לטובה הגדולה ולכבוד שה' יתן לישראל. אבל יתרו לא רצה כבוד או ברכה, כי כבר היה לו משלו כל טוב. יתרו רצה לקדש את שם ה' בעולם, וחשב שיועיל יותר, אם ישוב לארצו לקרבם לה', מלהיות עם ישראל שאינם זקוקים לו, שיש להם את משה ואהרן.
- **ש:** כיצד משכנע אותו משה להשאיר? האם לבסוף נשאר או הלך?
- **ת:** משה מסביר לו, שאמנם ודאי יוכל להועיל לבני ארצו, אבל אם ישאר יהיה זה קידוש ה' גדול יותר. יתרו היה מכובד וחשוב בעיני כל העמים, והכיר את כל העבודות הזרות בעולם, כעת כשיראו שמעדיף להשאיר עם ישראל במדבר, ונדבק בה' ובישראל, ודאי יעזבו את שקריהם ויקחו ממנו דוגמא. לעומת זאת אם ילך עלולים לחשוב, שאין חלק לגרים בישראל.
- יתרו השתכנע מהדברים, אך כפי שמסופר בפרשת יתרו, הוא חזר לארצו לגייר את אנשי מדין, אומנם לאחר מכן הגיעו כולם יחד לארץ ישראל.
- **ש:** "והיה הטוב ההוא, אשר ייטיב ה' עמנו, והטבנו לך", איזה חלק בארץ קיבלו בני יתרו?
- **ת:** כשנכנסו ישראל לארץ, ולקח כל שבט את חלקו, השאירו מקום ליד יריחו, חמש מאות אמה על חמש מאות אמה, שלא חילקוהו לשבטים, והיה מלא תמרים מעולים. אמרו מי שיפול בית המקדש בחלקו יטלנו, ועד שנבנה המקדש נתנו את המקום לבני יתרו.
- **ש:** "וארון ברית ה' נוסע לפניהם..." איזה ארון הלך לפני ישראל במדבר ומדוע?
- **ת:** היו שני ארונות קודש. ארון אחד עם הלוחות השניים, שעליו שני הכרובים, שהיה מהלך באמצע המחנות. והיה ארון שני שעשה משה, שבו היו הלוחות השבורים. הארון הזה היה יוצא עם ישראל למלחמות, ובמדבר היה הולך לפניהם דרך שלושת ימים, והורג את הנחשים והעקרבים, ומכין להם את המקום בו ינוחו.
- **ש:** מדוע נכנסה פרשת "ויהי בנסוע הארון" למקומה כאן, הרי היתה צריכה להכתב קודם במסע המחנות?
- **ת:** מהם שני הנונים ההפוכות שמשני צידיה?
- **ת:** אומנם אין זה מקום פרשה זו, אבל חז"ל מספרים לנו, שישראל שהשתוקקו כבר להכנס לארץ ישראל, לא נהגו כבוד במה שנסעו במהירות מהר סיני, כי נראו כתינוקות הבורחים מבית הספר, והתורה רצתה להפריד בין חטא זה לחטא המתאוננים שאחריו.
- על מנת להדגיש שאין זה מקום הפרשה היא הופרדה בשני נונים כעין סוגריים.
- חז"ל אומרים לנו עוד שפרשת "ויהי בנסוע הארון" היא ספר בפני עצמו, ואם כן יש שבעה ספרים: 1. בראשית 2. שמות 3. ויקרא 4. במדבר עד כאן 5. "ויהי בנסוע הארון" 6. עד סוף במדבר 7. דברים.

פרק י"א

- **ש:** מי הם המתאוננים? ומדוע נאמר "במתאוננים"?
- **ת:** רש"י אומר לנו שהמתאוננים היו הרשעים, שמתוך המצוקה של נסיעתם במדבר החלו לבכות ולהתלונן ללא סיבה, וחטיפו עליילות על מה לבכות, לכן נקרא "במתאוננים" כי לא היתה להם סיבה אמיתית.
- **ש:** מהו "ותאכל (האש) בקצה המחנה", את מי אכלה האש? מה עשה משה?
- **ת:** רש"י מביא שני פירושים:
 1. שאלו הערב רב שהיו מוקצים לשיפלות ונענשו בחטאם. 2. שהיו אלו הקצינים והגדולים, שהם אחראים על העם גם על הרשעים, וצריך ששימו ליבם לקושי של אנשיהם, ולדאוג להם.

העם צעק אל משה והוא התפלל עליהם, והציל אותם, שהיה אוהב כל אחד מישראל, גם מהערב רב, שהסכים לקחת אותם עם ישראל, ודאג גם להם.

- **ש:** מיהו האספסוף, ועל מה בכה?
- **ת:** האספסוף הוא הערב רב, שנאסף ועלה עם ישראל ממצרים, הוא בכה ואמר: "מי יאכילנו בשר", שמאסו במן, והתאוו לראות את הבשר שאוכלים.
- **ש:** אלו שבחים ומעלות מעידה התורה על המן?
- **ת:** התורה אומרת שהמן היה מאכל נאה משובח טעים ונקי. נראה "כזרע גד" – זרע עגול ובריא. "ועינו כעין הבדולח" שהיה נאה כאבן יקרה. "שטו העם ולקטו, וטחנו ברחיים, או דכו במדוכה, או בשלו בפרור", שהיו מוצאים אותו ללא טורח, ומכינים אותו באיזה דרך שירצו, וטועמים בו כל הטעמים שבעולם. "והיה טעמו כטעם לשד השמן", שהיה מבריא ומזין כדבש וכחלב שיונק התינוק מאמו. "וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו", שהיה מונח בנקיות בין שתי שכבות טל, כקופסא סגורה.
- **ש:** מדוע היה הדבר רע? מה היו צריכים לעשות ולא עשו?
- **ת:** גם אם היה להם קושי ורצו בשר, היו יכולים לבוא בצנעה אל משה, ובאופן פרטי, ולספר לו את הקושי. במקום זה הם בכו למשפחותיהם, בפרהסיה, וגרמו לחילול ה', זלזלו והוציאו שם רע על המן, והגדילו רעתם בחוסר אמונה בה' בבכיהם: "למה זה יצאנו ממצרים".
- **ש:** מה הרגיש משה, וכיצד חשב לפתור את הבעיה?
- **ת:** בעיני משה היה הדבר רע, שהתבונן וידע שחטאו, הוא ראה את הרעה, שעומדת לבוא לעם, וכוחו תשש מצער. הוא ביקש מה' שיהרג הוא תחילה, ואל יראה ברעת העם, ותלה את הכשלון בו, שאינו יכול לשאת את האחריות על העם לבדו, ולכן אינם באים אליו כשיש להם קושי, אלא מוצאים פתרונות אחרים גרועים.
- **ש:** מה עונה ה' למשה? מה עליו לעשות?
- **ת:** ה' אומר למשה **לבחור 70 איש מזקני ישראל**, מהשוטרים שהיו במצרים, שהוכו כשהגנו על אחיהם. הם יתייצבו באוהל מועד עם משה לפני כל ישראל, ויזכו לנבואה, שהנבואה של משה תנוח גם עליהם, והם יעזרו למשה בהנהגת העם. **בנוסף**, יאמר לישראל, שמחר יאכלו בשר, לא יום ולא יומיים, אלא חודש, עד שיצא מאפם ויגעלו ממנו וימותו.
- **ש:** מה אומר משה לה' על פתרון אכילת הבשר, ומה עונה לו ה'?
- **ת:** משה מאוד הצטער על כך, הוא פנה לה' שאין מה לספק לישראל את הבשר, כי לא אותו הם באמת מבקשים, וגם אם יקבלו אותו יבכו על דבר אחר. אם יקבלו בשר בהמה ירצו בשר צאן, יקבלו צאן ירצו עוף, יקבלו עוף ירצו דגים, יקבלו דגים ירצו חגבים. ה' עונה למשה שכיוון שביקשו ופקפקו ביכולת ה' לתת להם בשר, צריכים הם ללמוד שלעולם אין יד ה' קצרה, וכך לא יהיה חילול ה', ומה שימותו מתאוותם, הרי כיוון שהזהרת אותם על כך, צריך כל אחד מהם להתגבר על תאוותו ולמשול ביצרו.
- **ש:** מה קרה בשעה שנחה הרוח על 70 הזקנים? מדוע לא הגיעו **אלדד ומידד** לאוהל מועד?
- **ת:** כשנחה הרוח על שבעים הזקנים היו שניים מהם במחנה, וגם עליהם חלה הנבואה. ולא באו אל משה, כי היו ענווים ואמרו: "אין אנו ראויים לגדולה זאת".
- **ש:** על מה נזעק **יהושע**, מה אמר למשה, ומה ענה לו משה?
- **ת:** יהושע שמע שהם מתנבאים: "**משה מת** (ואינו נכנס לארץ), ו**יהושע מכניס** (את ישראל לארץ)", והוא חשש שהם פוגעים במשה. הוא גם חשב, שבמה שהם מתנבאים במחנה ולא ליד משה, פוגע בכבוד משה ובמנהיגותו, ואמר למשה: "**אדוני משה כלום**". אבל משה לא נעלב כלל, אלא שמח, ואמר ליהושע, הלוואי יהיו כל ישראל נביאים, שאין משה חושב על טובתו או כבודו כלל, אלא כל רצונו הוא טובת ישראל.
- **ש:** מה היה לבסוף, האם הגיע אליהם בשר? האם משלו בתאוותם?
- **ת:** ה' חיכה עד שהצדיקים נאספו וחזרו לאוהליהם, אז הופיעה להקה עצומה של ציפורי שלו, ונחתה על המחנה, כל מי שלא יכול היה להתאפק, יצא ואסף בבולמוס, עד שמי שאסף הכי מעט, אסף כמות עצומה של עשרה חמרים. את הבשר הם שטחו סביבות המחנה, ולא הספיקו לגמור לאכול, עד שיצאה נשמתם. כוון ששם נקברו קראו למקום "**קברות התאוה**".

פרק י"ב

- **ש:** על מה דיברו מרים ואהרן במשה, וכיצד נודע למרים הדבר?
- **ת:** מרים סיפרה לאהרן אחיה שמשה פורש מציפורה אשתו. מרים עמדה ליד ציפורה, כשהנער סיפר שאלדד ומידד מתנבאים במחנה, ושמעה אותה אומרת: "וי לנשותיהם שעכשיו יפרשו מהן בעליהן, כדרך שפירש ממני בעלי".
- **ש:** מדוע באמת פרש משה מאשתו?
- **ת:** משה נצטווה על כך במעמד הר סיני כשאמר לו ה': "לך אמור להם שובו לכם לאוהליכם (לנשותיכם), ואתה פה עמוד עמדי",
- **ש:** מדוע היה הדבר רע? מה היו צריכים לעשות ולא עשו?
- **ת:** גם אם היה להם קושי ורצו בשר, היו יכולים לבוא בצנעה אל משה, ובאופן פרטי, ולספר לו את הקושי. במקום זה הם בכו למשפחותיהם, בפרהסיה, וגרמו לחילול ה', זלזלו והוציאו שם רע על המן, והגדילו רעתם בחוסר אמונה בה' בכייתם: "למה זה יצאנו ממצרים".
- **ש:** מה הרגיש משה, וכיצד חשב לפתור את הבעיה?
- **ת:** בעיני משה היה הדבר רע, שהתבונן וידע שחטאו, הוא ראה את הרעה, שעומדת לבוא לעם, וכוחו תשש מצער. הוא ביקש מה' שיהרג הוא תחילה, ואל יראה ברעת העם, ותלה את הכשלון בו, שאינו יכול לשאת את האחריות על העם לבדו, ולכן אינם באים אליו כשיש להם קושי, אלא מוצאים פתרונות אחרים גרועים.
- **ש:** מה עונה ה' למשה? מה עליו לעשות?
- **ת:** ה' אומר למשה **לבחור 70 איש מזקני ישראל**, מהשוטרים שהיו במצרים, שהוכו כשהגנו על אחיהם. הם יתייצבו באוהל מועד עם משה לפני כל ישראל, ויזכו לנבואה, שהנבואה של משה תנוח גם עליהם, והם יעזרו למשה בהנהגת העם. **בנוסף**, יאמר לישראל, שמחר יאכלו בשר, לא יום ולא יומיים, אלא חודש, עד שיצא מאפם ויגעלו ממנו וימותו.
- **ש:** מה אומר משה לה' על פתרון אכילת הבשר, ומה עונה לו ה'?
- **ת:** משה מאוד הצטער על כך, הוא פנה לה' שאין מה לספק לישראל את הבשר, כי לא אותו הם באמת מבקשים, וגם אם יקבלו אותו יבכו על דבר אחר. אם יקבלו בשר בהמה ירצו בשר צאן, יקבלו צאן ירצו עוף, יקבלו עוף ירצו דגים, יקבלו דגים ירצו חגבים. ה' עונה למשה שכיוון שביקשו ופקפקו ביכולת ה' לתת להם בשר, צריכים הם ללמוד שלעולם אין יד ה' קצרה, וכך לא יהיה חילול ה', ומה שימותו מתאוותם, הרי כיוון שהזהרת אותם על כך, צריך כל אחד מהם להתגבר על תאוותו ולמשול ביצרו.
- **ש:** מה קרה בשעה שנחה הרוח על 70 הזקנים? מדוע לא הגיעו **אלדד ומידד** לאוהל מועד?
- **ת:** כשנחה הרוח על שבעים הזקנים היו שניים מהם במחנה, וגם עליהם חלה הנבואה. ולא באו אל משה, כי היו ענווים ואמרו: "אין אנו ראויים לגדולה זאת".
- **ש:** על מה נזעק **יהושע**, מה אמר למשה, ומה ענה לו משה?
- **ת:** יהושע שמע שהם מתנבאים: "**משה מת** (ואינו נכנס לארץ), ו**יהושע מכניס** (את ישראל לארץ)", והוא חשש שהם פוגעים במשה. הוא גם חשב, שבמה שהם מתנבאים במחנה ולא ליד משה, פוגע בכבוד משה ובמנהיגותו, ואמר למשה: "**אדוני משה כלאם**". אבל משה לא נעלב כלל, אלא שמח, ואמר ליהושע, הלוואי יהיו כל ישראל נביאים, שאין משה חושב על טובתו או כבודו כלל, אלא כל רצונו הוא טובת ישראל.
- **ש:** מה היה לבסוף, האם הגיע אליהם בשר? האם משלו בתאוותם?
- **ת:** ה' חיכה עד שהצדיקים נאספו וחזרו לאוהליהם, אז הופיעה להקה עצומה של ציפורי שלו, ונחתה על המחנה, כל מי שלא יכול היה להתאפק, יצא ואסף בבולמוס, עד שמי שאסף הכי מעט, אסף כמות עצומה של עשרה חמרים. את הבשר הם שטחו סביבות המחנה, ולא הספיקו לגמור לאכול, עד שיצאה נשמתם. כוון ששם נקברו קראו למקום "**קברות התאוה**".

פרק י"ג

- **ש:** מתי התרחשה פרשת המרגלים?
- **ת:** כ' אייר - נסעו ישראל מהר סיני, והלכו שלושה ימים.
כ"ב אייר - חנו בקברות התאוה, בקשו את הבשר, ואכלו ממנו חודש ימים.
כ"ב סיוון - נסעו לחצרים, שם היה חטא מרים, והעם חיכה לה שבעה ימים.
כ"ט סיוון - נשלחו המרגלים ממדבר פארן, וחזרו אחרי ארבעים ימים.
ט' באב - חטא המרגלים.
- **ש:** מה נלמד מסמיכות פרשת המרגלים לחטא מרים?
- **ת:** התורה באה להדגיש את חומרת חטא המרגלים, שהוציאו דיבת הארץ רעה, והיה עליהם ללמוד מחטא מרים, עד כמה צריך להתרחק ולהיזהר מכל מה שיש בו לשון הרע.
- **ש:** מדוע נשלחו המרגלים? (במיוחד לאור דברי משה בפרשת דברים: "וייטב הדבר בעיני")
- **ת:** אחרי הנפילות הרבות של העם בתבערה ובקברות התאוה, חשב משה, שנכון לעודד את העם ולחזקו לקראת הכניסה לארץ, ולעורר בהם געגוע והשתוקקות להכנס לארץ הטובה. לכן כתוב שנשלחו "לתב" את הארץ כמו תייר שהולך לראות את הטוב והיפה שיש בארץ, ומתוך שבני ישראל יכספו לארץ ישראל, הם יזכו להכנס אליה, ולראות בטוב ה', ולדעת כמה אוהב אותם ה'.
- **ש:** מי היו המרגלים?
- **ת:** המרגלים היו שנים עשר אנשים חשובים וצדיקים, כולם מראשי בני ישראל, איש אחד מכל שבט, חוץ משבט לוי, והתורה מונה אותם בשמותם.
- **ש:** לאלו דברים רוצה משה, שהמרגלים ישימו לבם?
- **ת:** "את הארץ מה היא, ואת העם היושב עליה, החזק הוא אם רפה, המעט הוא אם רב" – דהיינו לשים לב האם הארץ מגדלת חזקים או חלשים, מעטים או רבים.
2. "ומה הארץ... הטובה היא אם רעה" – האם הארץ טובה למגורים וחקלאות וכדומה.
3. "ומה הערים אשר הוא יושב בהנה, הבמחנים אם במבצרים" – אם יושבים פרזות הם בוטחים בעצמם ואמיצים, ואינם חוששים מאויבים, ואם יושבים בערים בצורות בחומות הם מפוחדים וחוששים מאויבים.
4. "ומה הארץ השמנה היא אם רזה, היש בה עץ אם אין" – מהם פרותיה - טובים, רבים, בריאים, וכדומה.
הם נצטוו להביא מפרי הארץ, ואכן הביאו עימם אשכול ענבים אותו נשאו שמונה מרגלים, ועוד שניים נשאו רימון ותאנה.
כל זה כדי שיוכלו לתאר לעם ישראל את שבחי הארץ וטובתה. משל לאדם שמוכר סחורה לחברו ואומר לו: "תוכל לבדוק אותה כמה שתצצה, כך תוכל להיווכח עד כמה משובחת ומצויינת הסחורה".
- **ש:** את מי פגשו המרגלים בחברון? מה מספר המדרש על המפגש עם הענקים?
- **ת:** המרגלים פגשו בחברון את שלושת הענקים אחימן ששי ותלמי. המדרש (ילקוט שמעוני) מספר, שכשראו הענקים את המרגלים קוטפים את הפרות, צעק עליהם תלמי, ומרוב פחד כמעט יצאה נשמתם. אז שאלו אותם הענקים: למה באתם, לרגל בארץ?! והרי הארץ ומלואה שייכים לאלוקים, ולמי שהוא רוצה הוא נותנה. ופטרו אותם בשלום.
בשכר זה מספר המדרש נתן ה' לענקים חיים ארוכים, והאריכו ימים עד סוף בית שני.
- **ש:** מדוע התחילו המרגלים את דבריהם הרעים בשבח הארץ?
- **ת:** המרגלים ידעו שאם יתחילו לדבר שקר לא ישמעו להם, לכן התחילו באמת, וכשישראל האזינו, החלו לשקר ולגנות את הארץ.
- **ש:** במה הגדילו המרגלים את חטאם, יותר ממה שסיפרו סיפורים מפחידים בגנות הארץ?
- **ת:** המרגלים הגדילו רעתם בחוסר אמונה בה', במה שקבעו: "לא נוכל לעלות אל העם". שהרי אף אם ראו שהעם היושב בארץ חזק מאוד, מי שאל אותם לקבוע האם אפשר לעלות או לא?! וכי יש מעצור

לה' להושיע ברב או במעט בגיבורים או חלשים, ולא למדו ממה שאמרו להם הענקים מאומה. לו היו מאמינים, היו שמחים שהארץ מגדלת גיבורים ואמיצים, כראוי לארץ מעולה ומשובחת.

- **ש:** איך השתיק כלב את כל העם והמרגלים לשמוע את דבריו, הרי ברוע לבבם לא היו מוכנים לשמוע שהם טועים?
- **ת:** כלב פתח את דבריו בלשון שנראית כאילו מצטרף לדבריהם הרעים ואמר: "וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם" ואז השתתקו כי חשבו שידבר רע על משה, שקרא לו בן עמרם בלשון בזיון, והוא ניצל זאת וקרא להם: "עלה נעלה וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה".
- **ש:** כיצד מספרים המרגלים שהרגישו כשעמדו ליד הענקים? מה נוכל ללמוד מכך לעצמנו?
- **ת:** "המרגלים אומרים" ונהי בעינינו כחגבים, וכן היינו בעיניהם", דהיינו, הרגשנו קטנים וחלשים לידם, ואף הם התיחסו אלינו כך, גם שידעו שאנו מרגלים לא היה אכפת להם הדבר, והיינו בעיניהם לקטנים וחלשים כחגבים. נלמד מזה, שכך דרכו של היצר הרע, הוא מקטין את האדם בעיני עצמו, עד שהוא חושב שכך מתיחסים אליו האחרים, אז אובד את אמונתו, ועלול בחולשתו לפול בכל רע.

פרק י"ד – חטא המרגלים והמעפילים

- **ש:** מה עשו המרגלים, כשראו שאינם מצליחים לשכנע את העם ליד משה ואהרן כלב ויהושע?
- **ת:** המרגלים הלכו מאוהל לאוהל, והפחידו ואיימו על האנשים, עד שגרמו שכל העדה נתנה את כולה בבכי בלילה של ט' באב.
- **ש:** על מה התלוננה העדה בבכייתה, מה ביקשו לעשות?
- **ת:** הם אמרו: "לו (הלוואי) מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו, ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפול בחרב, נשינו וטפנו יהיו לבז, הלא טוב לנו שוב מצרימה". הפחד וחוסר האמונה השכיח מהם את רעת מצרים וקושי השעבוד, ולמרות שידעו שמצרים כבר לא קיימת מרדו בה' ואמרו: "ניתנה ראש ונשובה מצרימה".
- **ש:** מה היתה תגובת משה ואהרן כלב ויהושע? האם תגובתם הועילה?
- **ת:** משה ואהרן נפלו על פניהם והשתחוו לפני כל קהל עדת ישראל, בתחינה שלא יעשו את הרעה הגדולה הזאת. כלב ויהושע קרעו בגדיהם, כמו שעושים כשרואים חורבן. הם ניסו ככל כוחם לשכנע את העדה שלא למרוד בה', וניסו להסביר להם בהגיון כמה הם טועים. אך ללא הועיל, העורון והחולשה כבר שלטו בעדה, עד שרצו לרגום את יהושע וכלב באבנים, לולי כבוד ה' נראה אל כל ישראל.
- **ש:** כיצד רצה ה' להעניש את ישראל? כיצד אם כן תתקיים אז שבועת ה' לאברהם יצחק ויעקב, שיתן לזרעם את ארץ כנען?
- **ת:** ה' אמר למשה: "אכנו בדבר ואורישנו" שכל העדה תמות במגפת דבר. "ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו" - עם ישראל יצא מזרעו של משה, שהוא גם בנם של אברהם יצחק ויעקב וכך תוכל להתקיים השבועה.
- **ש:** מה עושה משה? כיצד מתפלל על ישראל? מהי מידת ארך אפיים?
- **ת:** משה מתחנן לפני ה' שישלח לישראל, כדי שלא יתחלל שם ה' בגויים, ויאמרו מבלתי יכולת ה' להביא את ישראל אל הארץ שחט אותם במדבר, ואז ודאי שאף עם בעולם לא יעלה על דעתו שיוכל להיות צדיק, כי אם עם ישראל לא יכול, אז הם ודאי לא יצליחו, ומה יהיה על שם ה'.
- עוד מזכיר משה את מה שה' לימד אותו כשעלה למרום בהר סיני, משה ראה שה' כותב "ה' ארך אפיים" ושאל אותו: למי, לצדיקים? וה' ענה לו אף לרשעים. אמר לו משה: הרשעים יאבדו! ענה לו ה': חייך עוד תצטרך לזה. ולכן כעת משה מבקש מה' שיאריך אפו, ולא יתן עונש לישראל בבת אחת, אלא מעט מעט, כך שלא יכלו בחטאם, ולא יתחלל שם ה'.
- **ש:** האם ה' קבל את תפילת משה? מה היה עונש העדה?
- **ת:** ה' קיבל את התפילה, וסלח לישראל, כבקשת משה. ולמרות שלא חזרו בתשובה האריך להם אפו. הדור החוטא לא יכנס לארץ, אך לא ימות בבת אחת, אלא במשך ארבעים שנה של נידודים במדבר, שנה כנגד כל יום

שהיו המרגלים בארץ. כך התקיימה הקללה שאמרו העדה: "במדבר הזה לו מתנו", ורק בניהם אשר אמרו "לבז יהיו" הם יזכו ויכנסו לארץ, יחד עם כלב ויהושע שלא חטאו.

- **ש:** מה היתה תגובת בני ישראל, כששמעו והבינו את גודל רעתם? האם נהגו נכון?
- **ת:** בני ישראל התאבלו מאוד וחזרו בתשובה על חטאם. הם חשבו להפגין את אמונתם בה', ולהראות שאינם פוחדים מיושבי הארץ, כפי שבכו קודם לכן. הם העפילו להר להלחם ביושבי הארץ ולכבוש אותה. הם שגו בדבר כי העיקר אינו "לא לפחד מיושב הארץ", אלא **לשמוע בקול ה' ולעשות רצונו**, ומשה אמר להם: "למה זה אתם עוברים את פי ה'... אל תעלו, כי אין ה' בקרבכם", והם שוב לא שמעו בקול ה' ועלו. ובאמת העמלקי והכנעני יושבי ההר הכו והרגו בהם.

פרק ט"ו

- **ש:** מדוע נסמכו פרשיות המנחות והנסכים הבאים עם הקורבנות ופרשת חלה לפרשת המרגלים?
- **ת:** המצוות האלה נסמכו לפרשת המרגלים, כי אפשר לקיים אותם רק בארץ. אחרי שנגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, ורק בניהם יכנסו, העם היה עצוב ומיואש, לכן ציווה אותנו ה' **מצוות התלויות בארץ**, לעודד אותנו ולחזקנו, שודאי נזכה ונכנס לארצנו.

- **ש:** עם אלו קורבנות מצווה התורה להביא את המנחות והנסכים?
- **ת:** התורה מצווה להביא מנחה ונסך יחד עם קורבנות **העולה והשלמים** שמביאים היחיד או הציבור.

- **ש:** איזו מנחה ונסך צריכים להביא עם כל סוג בהמה?

ת:

סוג הבהמה	המנחה (סולת וכמות שמן)	הנסך (יין)
כבש בן שנה	עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן	רביעית ההין יין
איל בן שנתיים	שני עשרונים סולת בלולים בשלישית ההין שמן	שלישית ההין יין
בן בקר	שלושה עשרונים סולת בלולים בחצי ההין שמן	חצי ההין יין

(עשרון הוא עשירית האיפה שהיא כ-22 כוסות קמח.
ההין הוא 12 לוגים. כל לוג הוא כחצי ליטר. ולכן רביעית ההין היא אחד וחצי ליטרים. שלישית ההין היא שני ליטרים. וחצי ההין הוא שלושה ליטרים.)

- **ש:** היכן נוהגת מצוות חלה ולמי נותנים אותה?
- **ת:** החלה היא אחת המצוות התלויות בארץ, וחייבים בה מהתורה כשכל ישראל בארץ. אמנם חכמים ציוו להפריש חלה גם בחוץ לארץ. החלה היא אחת מ-24 מתנות כהונה והיא קודש, לכן היום שכולנו טמאים שורפים אותה.

- **ש:** ממה צריך להפריש חלה: מאלו מאכלים? באיזה שלב בהכנת האוכל? מאיזו כמות?
- **ת:** את החלה מפרישים ממאכל העשוי מחמשת מיני דגן: חיטה, שעורה, שיבולת שועל, שיפון וכוסמת מהם עשה בצק ללחם או עוגה, בכמות "עומר" שהוא עשירית האיפה (מ"ג ביצים וחמישית הביצה שהם 2333 גרם מעל גרם 1666 מפרישים בלי ברכה). את החלה מפרישים מהבצק ואם לא הפריש מהבצק יפריש לאחר האפייה.

- **ש:** מהו שיעור הפרשת החלה מהתורה? כמה קבעו חכמים? מה עושים היום?
- **ת:** התורה אומרת "כתרומת הגורן, כן תרימו אותה", דהיינו שיעור חלה הוא כשיעור תרומה גדולה שאין לה שיעור מהתורה, אפילו חיטה אחת פוטרת את כל הכרי. (חכמים קבעו לחלה שיעור של אחד מ-24 לבעל בית, ואחד מ-48 לאופה, אך היום שכולנו טמאים והחלה נשרפת, אנו מפרישים כדין תורה שיעור כלשהו.)

- **ש:** למדנו כבר על קורבן חטאת בספר ויקרא, איזו השלמה התורה משלימה לנו בפרקנו?

ת: בספר ויקרא למדנו שאם בית דין הגדול, הסנהדרין, מורים הוראה בטעות בלאו שיש בזדונו כרת ועשו ישראל וחטאו. צריך כל שבט להביא פר לחטאת, וזהו פר העלם דבר של ציבור. בפרקנו מדובר על בית דין שהורה בטעות לעבוד עבודה זרה, אז מביא כל שבט פר לעולה ושעיר לחטאת. ואם יחיד חטא בעבודה זרה בשוגג מביא שעירה לחטאת, בניגוד לשאר חטאת שמביא היחיד שיכול להביא או כבשה או שעירה.

יחיד - עבודה זרה (במדבר ט"ו)	יחיד - שאר עברות (ויקרא ד)	ציבור (סנהדרין) - עבודה זרה (במדבר ט"ו)	ציבור (סנהדרין) - שאר עברות (ויקרא ד)
שעירת עיזים לחטאת	שעירה או כבשה לחטאת	פר בן בקר לעולה שעיר עיזים לחטאת	פר לחטאת (מכל שבט)

- **ש:** מה עשה המקושש ומה נגזר עליו?
- **ת:** המקושש אסף עצים והוציא אותם מרשת לרשות בשבת, ובכך חילל שבת, למרות שהתרו בו והזהירו אותו, ששובר על איסור בשבת. הביאו אותו אל משה ושמו אותו במשמר וה' ציווה את עונשו - סקילה.
- **ש:** איזה בגד חייב בציצית?
- **ת:** מהתורה חייב בציצית בגד העשוי מצמר או פשתים, שיש לו ארבע כנפות, דהיינו ארבע פינות בקצות הבד.
- **ש:** היכן שמים את הציצית, ואלו חוטים יש בה?
- **ת:** את הציצית שמים בארבע הכנפות. בכל ציצית יש ארבע חוטים, אחד מהם צבוע בתכלת המופקת מחלזון החי בים. את החוטים משחילים בחור בכנף הבגד, וכופלים אותם כך שאנו סופרים בכל כנף שמונה חוטים.
- **ש:** מה מזכירה לנו הציצית, וממה מזהירה אותנו?
- **ת:** הציצית מזכירה לנו את כל המצוות המוטלות עלינו לעשותם. וכן מזהירה אותנו לבל נתפתה ונתור אחרי העינים והלב שהם מרגלים לגוף. העין רואה והלב חומד והגוף עובר את העבירה.

פרק ט"ז

- **ש:** מה קרה לקורח? איך הגיע לשטות כזו?
- **ת:** קורח רדף אחרי הכבוד, הוא לא הבין שמשה לא אומר שום דבר מלבד, אלא הכל על פי ה'. הוא קינא בכבוד שקיבל אהרון להיות כהן גדול, הוא קינא באליצפן בן עוזיאל שנבחר להיות נשיא בני קהת. למרות שידע שרק אחד יחיה מתוך מקטירי הקטורת, כיוון שראה שעתיד לצאת ממנו שמואל הנביא, ששקול כמשה ואהרון, חשב: "לי ודאי לא יקרה כלום, אחרת, כיצד יתכן שיצא ממני צדיק כזה?!" הוא לא ידע שבניו לא ילכו בדרכו, ויחזרו בתשובה, אך משה ידע.
- **ש:** מה עשה קורח הליצן, כיצד הצית את אש המחלוקת?
- **ת:** קורח לא אמר שהוא רוצה את הגדולה לעצמו, אלא המריד נגד משה, כאילו משה לוקח את כל הגדולה לעצמו ולאחיו, ללא ציווי ה'. ועוד טען: "כל העדה כולם קדושים ושמעו את קול ה' מדבר עמם בקבלת התורה, ומשה ואהרון מעצמם מתנשאים על העם". קורח רצה לשים את משה ודבריו ללעג. אשתו תפרה לו טליתות רק מתכלת, בהם הלביש את ה250 איש שהמריד נגד משה ואהרון, ושאל בליצנות את משה: "טלית שכולה תכלת חייבת בתוספת של עוד פתיל תכלת אחד בציצית?!" כשהוא מרמז על משה, שהוא הפתיל תכלת המיותר לעם שכולו תכלת.
- **ש:** מי עוד הצטרף למחלוקת?

- **ת:** אוי לרשע ואוי לשכנו, שבט ראובן שאוהליהם היו צמודים לבני קהת נפלו גם הם למחלוקת. דתן ואבירם, שעוד קודם יציאת מצרים אמרו למשה: "מי שמך שר ושופט עלינו", התחצפו שוב למשה ופגעו בו. גם און בן פלט היה עמם, אך הוא ניצל ברגע האחרון בזכות חוכמת אשתו.
- **ש:** מה טענו דתן ואבירם?
- **ת:** דתן ואבירם בחוצפתם אמרו לשליח, ששלח אליהם משה לקרוא להם: לא נעלה! לא רק שמשה הוציא אותנו מארץ זבת חלב ודבש (כשהם מתכוונים לארץ מצרים), להמית אותנו במדבר, אלא גם משתרר עלינו (מלשון שררה ושלטון), ולא מביא אותנו לשום מקום, מה אנחנו עיוורים?! לא נעלה!
- **ש:** כיצד הגיב משה מול כל הטענות האלה?
- **ת:** משה, הענו מכל האדם אשר על פני האדמה, נפל על פניו, ניסה לדבר עם קורח ועדתו בהגיון, להסביר להם את מעלתם הגדולה, לומר להם שחס ושלום אין הוא עושה דבר מעצמו, אלא הכל בבחירת ה'. אמר להם שיעשו נסיון, יקחו כל אחד מחתה עם קטורת, וה' יבחר את הקדוש להקריב אליו, אבל ידעו, רק מי שיבחר יחיה, וכל השאר ימותו. הוא מציל בתפילתו את העדה שלא תפגע, אלא רק מי שחטא. ואפילו מוחל על כבודו והולך ברגליו יחד עם זקני ישראל אל אוהל דתן ואבירם, שלא הסכימו לעלות אליו, אולי בכל זאת יצליח לדבר על ליבם.
- **ש:** מה קרה בסוף?
- **ת:** משה ביקש שדתן ואבירם, שיצאו בגאווה לעמוד זקופים מול משה וזקני ישראל, לא ימותו כמות כל אדם, האדמה פתחה פיה ובלעה אותם יחד עם כל רכושם. במקביל ירדה אש מן השמיים שרפה את 250 מקטירי הקטורת, ובחרה רק את הקטורת של אהרן.

פרק י"ז

- **ש:** מה אמר ה' למשה לומר לאלעזר הכהן לעשות אחר שנשרפו 250 איש מקטירי הקטורת? מדוע?
- **ת:** ה' מצווה את משה לומר לאלעזר הכהן שירים את מחתות הנחושת מבין השרופים יזרה (ישליך) את האש הלאה, וירקע אותם **ציפוי למזבח הנחושת**. שאומנם חטאו חטא חמור מאוד אך כיוון שהשתמשו במחתות לעבוד לפני ה' הם נתקדשו ואי אפשר להשתמש בהם לחולין. כך יראו כולם ויזכרו שלא לעשות עבודה השייכת לכהנים.
- **ש:** האם העם למד והבין את הדבר?
- **ת:** העם לא הבין, אלא חשב שמשה ואהרן בחרו בכוונה את מעשה הקטורת, בה נענשו כבר נדב ואביהו, כדי ש250 האנשים יהרגו על ידה.
- **ש:** כיצד למדו שאין זה כך? תאר מה קרה?
- **ת:** בשעה שקמו לריב עם משה ואהרן, ונקהליו עליהם, באו משה ואהרן אל אוהל מועד והענן כיסה עליהם. ה' אמר למשה "הרמו מתוך העדה ואכלה אותם כרגע", שהם כפויי טובה ולשם מה תטרחו להשתדל למענם. אך משה ואהרן אינם משיבים רעה תחת רעה והם נופלים על פניהם בתחינה לה'. אז אומר משה לאהרן: אהרן אחי מהר קח מחתת קטורת ורוץ לעצור את מלאך המות כי הנגף בעם כבר החל. וכך עשה אהרן ותעצר המגפה. למדו בני ישראל שלא הקטורת ממיתה או מחיה אלא חטאיו של האדם.
- **ש:** תאר את הדו שיח בין אהרן ומלאך המות כפי שמובא במדרש ברש"י:
- **ת:** בשעה שפגש אהרן את מלאך המות לעוצרו, אמר לו המלאך: מי מבקש לעכבני? אמר לו אהרן: משה שלחני אליך לעוצרך. אמר לו המלאך: אתה שלוח בשר ודם ואני שלוחו של מקום. דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין?! אמר לו אהרן: אין משה אומר מליכו כלום אלא הכל מפי הגבורה, אם אין אתה מאמין הרי הקב"ה ומשה אצל פתח אוהל מועד, בוא עימי ושאל. תפס את המלאך במותניו והביאו לפני משה ונעצרה המגפה.
- **ש:** מה עוד צויה ה' את משה לעשות כדי לברר לישראל שאין משה מליכו בוחר את הכהנים אלא ה'?
- **ת:** ה' מצווה את בני ישראל שכל שבט יתן למשה את מטהו ויחקוק עליו את שם נשיאו, וכן שבט לוי יתנו מטה ויחקוק עליו את שם אהרן. את המטות האלה הניחו בקודש הקודשים, לראות מי מהם יבחר ה', ויפרח מטהו

בנס. והנה למחרת, **מטה אהרון פרח** והוציא ציץ (ניצני הפרי) ושקדים. הפרחים והשקדים האלה נשארו כך עד עולם, והמטה הזה הונח למשמרת עולם בקודש הקודשים, סמוך לארון העדות.

פרק י"ח

- **ש:** בני ישראל פנו אל משה "הן גוענו אבדנו כולנו אבדנו... האם תמנו לגוע" מה בקשו ממשה?
- **ת:** בני ישראל הבינו שעבודת המשכן של הכהנים והלויים היא ענין חמור, שה' הוא הרוצה וקובע את סדרי העבודה ומי יעבוד, וכל טעות עלולה להסתיים במות. הם חששו מאוד, שמכיוון שגם ישראל צריכים להכנס למשכן לצורך הקרבת הקורבנות וכדומה, לא יוכלו לצאת מזה בשלום. לכן הם בקשו שמירה והדרכה, לאן מותר להכנס ולאן לא, איזו עבודה מותר לעשות ומה לא וכדומה.
- **ש:** האם צדקו בבקשתם? מה ענה להם ה'?
- **ת:** הם ודאי צודקים, פעם רבי יהושע בן חנניה שהיה לוי מן המשוררים, רצה לסייע לרבי יוחנן בן גודגדא לנעול את השערים. אמר לו רבי יוחנן: "חזור בך, שאתה מן המשוררים, ואני מן השוערים, ומשורר ששיער חייב מיתה". כל כך רבה ההשגחה וההקפדה על התפקידים של כל העובד במקדש. לכן הכהנים והלויים מופקדים על הנושא הזה, של שמירה והדרכה במקדש, להשגיח ולהדריך כל מי שנכנס וללוות אותו וללמד אותו את כל מה שזקוק לו.
- **ש:** "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי, לכל קודשי בני ישראל, לך נתתם ולבניך לחוק עולם..." מהם **24 מתנות הכהונה**? נסה לזכור אותם לפי מקום אכילתם.
- **ת:**

עשר במקדש	ארבע בירושלים	עשר בגבולין (במדינה)
1. בשר קורבן חטאת בהמה	1. בכור בהמה טהורה	1. תרומה גדולה
2. חטאת העוף	2. בכורים	2. תרומת מעשר
3. אשם ודאי	3. תנופות בני ישראל - החזה והשוק בקורבן שלמים, והזרוע בשלה באיל נזיר. ארבע לחמי תודה,	3. חלה
4. אשם תלוי	4. עורות קודשים	4. ראשית הגז
5. קורבן שלמי ציבור		5. הזרוע הלחיים והקיבה.
6. לוג שמן של מצורע		6. חמישה סלעים של פדיון הבן
7. שתי הלחם		7. כבש של פדיון פטר חמור
8. לחם הפנים		8. שדה אחוזה
9. שיורי מנחת העומר		9. שדה חרם
10. שיורי המנחות		10. גזל הגר

- **ש:** מה לא מקבלים הכהנים והלויים? כיצד מנחם ה' את אהרון?
- **ת:** כשיכנסו ישראל לארץ ויחלקו אותה לשבטים, לא יהיה ללויים חלק בארץ, הם גם לא לקחו חלק משלל המלחמות. לכן מנחם ה' את אהרון, אל תצטער, שאתה יקר בעיני ואתה אוכל על שולחן גבוה, שולחן ה', "אני חלקך בתוך בני ישראל".
- **ש:** מה נצטוו הלויים לתת לכהנים? מה מדרגת הקדושה במתנה זו?
- **ת:** כשנותנים ללויים מעשר ראשון, דהיינו אחד מעשר מהיכול שגדל בארץ, צריך הלוי לתת ממנו עשירית תרומה לכהן, שהוא מעשר מן המעשר. **תרומת המעשר** היא קודש, כמו התרומה הגדולה, והיא אסורה באכילה למי שאינו כהן או קנין כספו.

פרק י"ט

- **ש:** "זאת חוקת התורה" מה הכוונה חוקה?
- **ת:** חוקה היא מצות ה' שאיננו מבינים טעמים בה, וקשה לנו לעמוד על סודה, גזרה היא לנו מלפני ה' "ואין לך רשות להרהר אחריה".
- **ש:** מאיזו טומאה מטהר **אפר הפרה האדומה**?
- **ת:** האפר מטהר אדם או כלים הטמאים מטומאת מת.
- **ש:** כיצד מכינים את "אפר הפרה האדומה"?
- **ת:** 1. לוקחים פרה אדומה תמימה (שאין בה אפילו שתי שערות שחורות או לבנות) בת שלוש או ארבע אשר לא עלה עליה עול ולא השתמשו בה מעולם לשום צורך של אף אחד ואין בה מום.
2. הכהן שוחט אותה מחוץ למחנה או בארץ ישראל בהר הזיתים.
3. את הדם מקבל הכהן ומזה ממנו שבע פעמים לכיוון פני אוהל מועד.
4. שורפים את הפרה על עורה בשרה דמה ופרשה.
5. זורק הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת (צמר אדום) לתוך השרפה.
6. איש טהור אוסף את האפר לכלי.
- **ש:** כיצד מכינים את "מי החטאת" - מי הנידה (מי ההזאה)?
- **ת:** לוקחים כלי עם מי מעיין חיים, ונותנים לתוכו מהאפר ששמרו.
- **ש:** כיצד הוא **סדר הטהרה** של טמא המת?
- **ת:** לוקח האיש הטהור שלושה גבעולי אזוב טבל במי החטאת ומזה על הטמא ביום השלישי לטומאתו וביום השביעי ורק אז הוא טובל ונטהר בערב.
- **ש:** מה דין **העוסקים באפר הפרה** והנוגעים או נושאים את מי הנידה?
- **ת:** כל העוסקים באפר הפרה, השורף ואוסף האפר, וכן הנושא את מי הנידה הם אב הטומאה (הנוגע הוא ראשון לטומאה) וצריכים טבילה במקווה וטהורים בערב.
- **ש:** כיצד נטמא אדם מן **המת**, מה דין **כלי מתכת** שנגע במת?
- **ת:** המת הוא אבי אבות הטומאה, הנוגע בו בעצם ממנו או בקבר או נמצא עמם תחת גג אחד נטמאים, והם אב טומאה. גם כלי מתכת, כגון חרב, הם אבי אבות הטומאה, ומטמאים את הנוגע בהם להיות אב טומאה. את זה למדנו מהפסוק: "וכל אשר יגע ... בחלל **חרב**".
- **ש:** מה דין הכלים ששהו ב**אוהל המת**?
- **ת:** כל הכלים הפתוחים ללא מכסה, שבבית המת, נטמאים להיות אב טומאה, וצריכים טהרה באפר פרה אדומה.
- **ש:** האם זו עבירה להטמא? במה צריך הטמא להזהר?
- **ת:** אין זו עבירה להיטמא, ולעיתים זו אף מצוה, שכן זו מצוה עצומה להתעסק בקבורת המת, זהו חסד של אמת, (למעט כהן שאסור לו להטמא למת שלא משהעת קרוביו), אלא שהטמא צריך לזכור שהוא טמא ואסור לו לאכול או לגעת בקודש או להכנס למקדש עד שיטהר.

פרק כ'

- **ש:** מתי הגיעו בני ישראל לקדש שבמדבר צין? איזו שנה זו מאז יציאת מצרים?
- **ת:** בפרק י"ט דברנו על הכנת אפר פרה אדומה שעשה משה בשנה השניה ליציאת מצרים, קפצנו 38 שנה, הדור שחטא בחטא המרגלים מת ואנו בחודש הראשון הוא חודש ניסן בשנה הארבעים לצאת ישראל ממצרים.
- **ש:** מה קרה שם? מדוע מיד אחרי כן לא היה מים לעדה לשתות?
- **ת:** בקדש **מתה מרים** ונקברה שם. בזכות מרים הנביאה היה לבני ישראל מים כל הארבעים שנה, וכשמתה הסלע שהוציא מימיו הפסיק לתת מימיו.
- **ש:** מה רבו בני ישראל עם משה אלו חסרונות מנו שיש במדבר?
- **ת:** בני ישראל רבו עם משה על שאין להם מים ואמרו: לו מתנו בדבר, ולא נמות בצמא, "למה העליטנו ממצרים אל המקום הרע הזה לא מקום זרע (חיטה ושעורה) ותאנה וגפן ורימון ומים אין לשתות".
- **ש:** מה מצווה ה' את משה לעשות? האם זכור לך מקרה דומה בעבר?
- **ת:** ה' מצווה את משה לקחת את המטה ולהקהיל את העדה, יחד עם אהרון, ולדבר הוא ואהרון אל הסלע לעיני ישראל, ויתן מימיו. זה מזכיר לנו מה שלמדנו בפרשת בשלח, על חטא "מסה ומריבה" שם נצטווה משה להכות את הסלע ויוציא מימיו.
- **ש:** ספר על פי המדרש שמביא רש"י מה קרה.
- **ת:** משה אמנם עשה כאשר צווה, אלא שלא מצא את הסלע, וכיוון שדיבר אל סלע אחר, לא יצאו ממנו מים. התחיל מחפש את הסלע שעליו נצטווה, והיו מישראל שאמרו: "משה מכיר את טבע המדבר, שהיה רועה, והוא מחפש מקום עם סימני מים, יוציא לנו מים מסלע אחר, מה זה משנה מהו הסלע". אמר להם משה: "שמעו נא המורים המן הסלע הזה (שלא נצטוונו עליו) נוציא לכם מים" סבר משה, שמא מה שאמר לי ה' לקחת את המטה, הוא כמו בפעם הראשונה ב"מסה ומריבה" על מנת להכות את הסלע, והכה את הסלע במטהו, ונזדמן לו שהיה אותו הסלע עליו נצטווה, ויצאו ממנו טיפות, הכהו שנית ויצאו ממנו מים רבים.
- **ש:** כיצד היה מתקדש שם ה' אילו היו מדברים אל הסלע?
- **ת:** שהיו בני ישראל אומרים: "ומה הסלע הזה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דיבורו של מקום אנו על אחת כמה וכמה".
- **ש:** מה נענשו בני ישראל על מריבתם עם ה'?
- **ת:** בני ישראל נענשו שלא משה ואהרון יכניסו אותם לארץ. ומי יודע מה היינו זוכים אילו היו הם מכניסים אותנו.
- **ש:** מה עשה משה, כשידע שלא יכנס לארץ, וימות במדבר?
- **ת:** משה התאמץ בכל כוחו להכניס את ישראל כמה שיותר מהר לארץ ישראל. הוא שלח מלאכים אל מלך אדום, לבקש לעבור, בדרך הקצרה ביותר לארץ ישראל, דרך ארצו. כל זאת למרות שידע, שבזה הוא מקצר ימיו, אלא שמשה ראה רק את טובתם של ישראל.
- **ש:** איזו הצעה הוציעו למלך אדום? האם הסכים? מה עשו ישראל?
- **ת:** משה שלח מלאכים פעמים למלך אדום, ואמר לו, שלא ידאג כלל, כי בני ישראל יעברו רק בדרך הסלולה, ולא ירמסו או יזיקו לארץ ולשדות, ולא עוד אלא על אף שיש להם אוכל ומים ישתדלו לקנותם מהאדומים כדי שירוויחו מהמעבר. מלך אדום לא הסכים ברשעותו שיעברו דרכו ואיים שיצא בחרב אם יעשו זאת. בני ישראל לא התגרו באדום, שידעו שלא נחלתם היא, והקיפו את אדום מסביב.
- **ש:** כיצד היתה מיתתו של אהרון? ספר על פי המדרש שלמדנו.
- **ת:** משה קרא לאהרון בבוקר מוקדם, ואחרי שמשכו בדברים ורמזים, אמר לו שזהו יום מותו. הלביש את אהרון את שמונת בגדי הכהונה, ועלה עמו להור ההר יחד עם אלעזר בנו. שם נכנסו למערה אחת. הפשיט משה את בגדי הכהונה מאהרון והלביש בהם את אלעזר בנו. והיתה שם מיטה מוצעת ומנורה דלוקה לראשה. אמר משה לאהרון: עלה למיטה ועלה, פשוט ידיך ופשוט, קמוץ פיך וקמוץ, עצום עיניך ועצם. כשראה זאת משה התפלל לה' שיזכה גם הוא למות כך, ואמנם זכה לזה שנאמר בסוף ספר דברים: "והאסף אל עמך כאשר מת אהרון אחיך".

פרק כ"א

- **ש:** "וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב", מיהו באמת הכנעני מלך ערד היושב בנגב? ומה שמעו?
- **ת:** רש"י מגלה לנו על פי חז"ל, שהיו אלו **עמלקים**, שהתחפשו לכנענים, ורצו להטעות את ישראל. הם שמעו שאהרון מת, ונסתלקו ענני הכבוד, וחשבו שזו הזדמנות לפגוע בישראל. וגם חשבו שמה שישאל מקיפים את אדום, זה בגלל חולשתם. בנ"י אמנם הרגישו שאלו לא כנענים, ולכן התפללו באופן כללי "אם נתון נתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם..."
- **ש:** את מי לקחו העמלקים בשבי? מה עשו ישראל?
- **ת:** העמלקים שבו שפחה אחת כנענית. בנ"י התפללו לה' שיתן בידם להכות ולהרוג את האויב הזה, ואת כל שלל המלחמה והערים להחרים, דהיינו שיתנו אותו קודש לה', ואמנם כך היה.
- **ש:** מדוע קצרה נפש העם בדרך? מה רמוז בפסוק "**ויסעו מהר ההר דרך ים סוף**" הרי מזמן התרחקו מים סוף?
- **ת:** משמת אהרון ונסתלקו ענני הכבוד, אשר ישרו לפניהם את הדרך, ולקחו אותם כמו בספינה, הרגישו בנ"י את טורח הדרך בהקיפם את ארץ אדום, ועוד שבאה עליהם גם המלחמה בעמלקים, והחלו לחזור לאחוריהם. חזרו אחורנית שבע מסעות, ובני לוי יצאו להחזירם, ונלחמו עמם, עד שנפלו כמה משפחות מישראל ומשבט לוי. משראו ישראל את הצרה הגדולה שבאה עליהם, הרגישו ביותר את חסרונו של אהרון הכהן, שהיה משכין שלום בישראל, ועשו שוב מספד גדול על מיתתו במוסרה, לכן נאמר בספר דברים שאהרון מת במוסרה ולא בהר.
- **ש:** במה חטאו ישראל, שהביא עליהם ה' את הנחשים השרפים?
- **ת:** מתוך טרחת הדרך, ומתוך מה שהמים והמן לא ערבו להם כמו בעבר, כמו תינוק שמתחיל להיגמל מחלב אימו, והיו צריכים לקנות אוכל ומים ממואב ואדום, החלו העם לדבר לשון הרע על בה' ובמשה ועל המן. באו עליהם הנחשים שגם הם מכישים בפיהם.
- **ש:** כיצד חזרו בתשובה, ומה אמר ה' למשה לעשות על מנת להצילם?
- **ת:** העם בא אל משה ובקש סליחה על שחטא וביקש שמשה יתפלל לה' להסיר את הנחשים. משה אמנם עשה כן, וה' אמר לו לעשות נחש ולשים אותו על עמוד גבוה, והיה כל הנשוח יסתכל כלפי מעלה וישעבד ליבו לאביו שבשמים ומיד יתרפא. ואמנם עשה משה **נחש מנחוש**ת ובל מי שננשך הביט למעלה ונתרפא.
- **ש:** אלו ניסים נעשו לישראל ב**נחל ארנון**? ומי הודיעם עליהם?
- **ת:** נחל ארנון הוא נחל עמוק וצר, והאמוריים תכננו לעשות לישראל מארב, שכשיעברו ישראל בין שני ההרים, יחכו להם במערות על הצוקים, ויזרקו עליהם חיצים וסלעים להורגם. משקרב ישראל נזדעזעה ארץ ישראל לקראתם, וההרים רעדו ומעכו את האמוריים, שהתחבאו בהם. הבאר שהלכה עם ישראל שטפה את דם ההרועים, והביאה אותו לפני ישראל, אז גילה להם משה את הנס הגדול, ומה שהצילם ה'.
- **ש:** אמור בע"פ את **שירת ישראל לבאר**.
- **ת:** "אז ישיר ישראל את השירה הזאת: עלי באר ענו לה. באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם, במחוקק במשענותם. וממדבר מתנה, וממתנה נחליאל, ומנחליאל במות. ומבמות הגיא אשר בשדה מואב ראש הפסגה, ונשקפה על פני הישימון".
- **ש:** מהו הנס שעליו שרו ישראל את השירה, על פי פשט הפסוקים, כפי ששמע מתרגום אונקלוס?
- **ת:** בני ישראל שרים לבאר, על שכל פעם שחנו, היו מסמנים לה ראשי העם על הקרקע סימן בחול במטותם, והבאר היתה זורמת בו, ומגיעה עם מימיה עד פתחו של כל אוהל. ועוד, שהבאר שהלכה עימם במדבר, היתה יורדת איתם לנחלים שהלכו בהם, אבל שלא כמו כל מים, היתה גם מטפסת עימם לרמות הגבוהות (במות), ולראשי פסגות ההרים.
- **ש:** אלו ארצות לא נכבשו ע"י ישראל, ואלו כן? כיצד בכל זאת הגיע לידנו חלק מארץ מואב?
- **ת:** בנ"י לא כבשו את אדום שהוא ירושה לבני עשיו, ולא את עמון ומואב שהם ירושה לבני לוט. אבל כבשו את ממלכות סיחון ועוג. סיחון מלך האמורי כבש ממואב את חלק ארצו, שמצפון לנחל ארנון, וכשכבשו את סיחון הגיעה לידנו ארץ מואב זו. (אח"כ בימי השופט יפתח באו עמון בתביעה על ארץ זו)
- **ש:** כיצד הצליח סיחון לכבוש את העיר חשבון ממואב, הרי היתה זו עיר חזקה מאוד?

- ת: סיחון שכר את שרותיו של "המושלים" בלעם ובעור המכשפים, שיקללו את מואב ויעזרו בקללתם לסיחון ואומנם כך היה.

פרק כ"ב

- **ש:** מדוע **פחד מואב**? האם היה פחדו מוצדק? כיצד היינו מצפים שינהגו? מה עשה בלק?
- **ת:** מואב ראו מה עשה ישראל לסיחון, שלמדנו שהיה חזק ממואב וכבש מארצו, והם פחדו מאוד מישראל, אמנם היה זה פחד שוא, שהרי ישראל כלל לא התכוונו להלחם בהם, ואפילו עשו עמם חסד, לקנות מהם אוכל ומים בכסף, למרות שהיה להם מן ובאר. ועוד שנוהרו מאוד ללכת רק בדרך, שלא לרמוס או לקלקל את שדותיהם. היינו מצפים שבניו של לוט שאכל על שולחנו של אברהם, והכיר מה זה חסד ואמת, יכירו טובה לבניו, ויצאו לקדם פני ישראל בלחם ומים, להכניסם לארצם בכל הכבוד הראוי. אבל הם לא נהגו כך, אלא שלחו לקרוא לבלעם הרשע, לקלל את ישראל, כדי שיוכלו להכות בנו ולגרשנו.
- **ש:** מי הלך אל בלעם? אלו קסמים היו בידם?
- **ת:** זקני מואב הלכו יחד עם זקני מדין לאזור נהר פרת לעיר פתור, לקרוא לבלעם בן בעור הרשע מזרע לבן הארמי. זקני מדין לקחו בידם קסמים רש"י מסביר שהם שאמרו: אם יבוא עמנו מיד תצליח דרכו, ואם ישתהה אין בו תועלת. כשראו שאמר: "לינו פה הלילה", עזבו והלכו להם.
- **ש:** מה היה על בלעם להסביר לשרי מואב? מדוע לא עשה כן?
- **ת:** בלעם היה צריך להרגיע את שרי מואב, ולהסביר להם שלא רק שאין להם ממה לחשוש, אלא שזו זכות עצומה לשהות בצד ישראל, ולסייע בידם, שהרי בישראל מתברכות כל משפחות האדמה. אבל בלעם הוא רשע בעל עין רעה המחפש למצוא ולהגדיל את הרע, רוח גבוהה - גאוותן רודף כבוד ונפש רחבה - חמדן רודף בצע. ובזה הוא בדיק הפוך מישראל והוא להוט לקללם.
- **ש:** היכן אנו רואים שה' משתדל לחנך את בלעם להסיר את עינו הרעה?
- **ת:** כשפונה ה' אל בלעם אומר לו: "מי האנשים האלה עמך" דהיינו, לשם מה בקשת מהם להשאר עמך, האם כוונתם טובה?! האם אתה שוקל את מעשיך שיהיו טובים ולא רעים או שכל מה שמענין אותך הוא כבוד וכסף. ואח"כ אומר לו: "לא תלך עמהם לא תאור את העם כי ברוך הוא" לא מסתפק רק בציווי שלא ילך אלא מסביר לו העם הזה הוא ברוך ואם כן זה מעשרה רע ואכזרי לקללו.
- **ש:** כיצד הבין בלעם את שאלת ה', כפי שמשמע מתגובת בלק לסרובו?
- **ת:** בלעם רודף הכבוד סבור שה' שואל אותו: "מי האנשים האלה" האם הם מכובדים וחשובים וראויים לאדם במעמדך. כך שבלק המלך שולח לו שרים רבים ונכבדים מהראשונים, ומבטיח לו "כבד אכבדך מאוד וכל אשר תאמר לי אעשה" כאילו היה עבדו. וגם אח"כ ממה שאומר בלעם אם יתן לי בלק כל ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' ניכר מה שבליבו שבזה הוא חפץ בית מלא כסף וזהב.
- **ש:** מדוע איפשר לו ה' ללכת? ומדוע שלח מלאך לעוצרו?
- **ת:** ה' לא איפשר לו לקלל, אבל גם לא מונע ממנו את בחירתו ללכת. בדרך שאדם רוצה מוליכים אותו, ובלעם שכל כך רצה ללכת עד שקם לחבוש בעצמו את אתונו מוקדם בבוקר, ילך, אך ה' לא מתיאש ממנו ומשתדל לחנך אותו ולמונעו מהחטא ע"י המלאך והאתון אולי יסור מדרכו הרעה.
- **ש:** מה צריך בלעם ללמוד מאתונו, וממה שארע לו.
- **ת:** בלעם הגאוותן חושב שיודע דעת עליון, משתוקק לקלל כאילו היה זה מעשה טוב וראוי, והנה לומד שמול עינו נעשה מעשה שהוא מפרש כרע ומכה את אתונו, ובעצם היא מצילה אתו באותו זמן ממות. הוא צריך ללמוד את רשעותו וכפיות הטובה שבה הוא נוהג, האם בגלל שהאתון לחצה את רגלו לקיר יש להורגה בחרב?! כפוי טובה שכמותו, הרי זו האתון ששירתה אותו בנאמנות מעודו, נשאה אותו ואת משאותיו. האתון מוכיחה אותו על כך. ומזה צריך ללמוד גם על רשעות המעשה שרוצה לעשות לישראל.
- **ש:** האם נראה שהדברים משפיעים על בלעם?
- **ת:** בלעם אומנם חוזר בדבריו על חוסר יכולתו לעבור על פי ה', וגם אומר למלאך חטאתי. אבל לא נראה שמבין בעצמו עד כמה רע המעשה שרוצה לעשות. הוא אומר למלאך "אם רע בעיניך אשובה לי" אבל מה עם עיניו הוא?! הוא אינו פורש מהמעשה בגלל שזה מעשה רע ואסור, אלא בגלל שיקולים זרים אשר אם יצליח להתחמק מהם יחזור לרשעותו.

פרק כ"ג

- **ש:** הסבר לפי רש"י, מדוע לקח בלק את בלעם לקרית חוצות?
- **ת:** רש"י מסביר שקרית חוצות היא עיר מלאה שווקים אנשים וטף, כדי לומר לבלעם: "ראה את כל אלה ורחם עליהם שישראל לא יעקרו אותם", ובאמת היה על בלעם לחשוב: "מדוע אני הולך לקלל את ישראל, שיש בהם רבבות אנשים נשים וטף?".
- **ש:** לאן לקח בלק את בלעם כדי שיקלל את ישראל, ומה ראה משם?
- **ת:** בלק העלה את בלעם למקום שנקרא במות בעל, על שם העבודה זרה שהיתה שם, משם ראו את קצהו של עם ישראל.
- **ש:** אלו הכנות ביקש בלעם מבלק לעשות, מדוע?
- **ת:** בלעם בקש מבלק להכין שבעה מזבחות, ולהקריב על כל מזבח פר ואיל. רש"י מסביר שמזבחות אלו הם כנגד ארבעה מזבחות שבנה אברהם, אחד שבנה יצחק, ושניים שבנה יעקב, ואמר: אברהם הקריב רק איל ואני מקריב פר ואיל.
- **ש:** מה עשה בינתיים בלעם כדי לקבל נבואה? איזה לשון בוחרת התורה לתאר את קבלת נבואתו ומדוע?
- **ת:** בלעם הלך "שפי" (ביחידות ובשקט) להתבודד, כדי שה' יראה לו מה לומר. התורה אומרת "ויקר אלקים אל בלעם", שזו לשון גנאי ובזיון וארעיות, כמו טומאת קרי.
- **ש:** מה אנו מבינים מהפסוק "וישא משלו ויאמר", על תוכן דברי בלעם? מה הכוונה משל?
- **ת:** בלעם נושא משל, זאת אומרת שיש בדבריו הסבר פשוט, אבל גם עומק שהוא מסתיר אותו, ואילו מכוונים הדברים.
- **ש:** "מה אקב לא קבה אל, ומה אזעם לא זעם ה'", מה מלמד אותנו בלעם?
- **ת:** רש"י מסביר שבכל יום יש רגע שבו ה' כועס, ובלעם היה יודע לכוון לאותו רגע, כדי לקלל. אבל מודיע לנו בלעם, שה' לא כעס על ישראל כלל באותם ימים, ולכן אין הוא יכול לקללם.
- **ש:** מה הפשט במילים: "כי מראש צורים אראנו, ומגבעות אשורנו" ומהו הנמשל על פי רש"י?
- **ת:** הפשט הוא שבלעם מסתכל על עם ישראל ממקום גבוה מראש ההר והגבעה, אך הנמשל הוא שבלעם מסתכל על ראש = ראשית עם ישראל, מנין הוא בא, מי אבותיו, ומתבונן בצורים: אברהם, יצחק ויעקב, ובגבעות: שרה, רבקה, רחל ולאה, והוא רואה שהם איתנים וחזקים, ואי אפשר לערעם.
- **ש:** בלעם אומר: "מי מנה עפר יעקב ומספר את-רבע ישראל" על מי מכוונת ברכתו?
- **ת:** בלעם חשב שאם לא יכול לערער את אבות האומה יפגע בקטנים ויקלל את זרע ישראל אך ראה שאי אפשר לספור את ישראל כי באמת ישראל הם איש אחד בלב אחד.
- **ש:** מה מאחל לעצמו בלעם, כשרואה את טובתם של ישראל?
- **ת:** בלעם אומר: "תמת נפשי מות ישרים, ותהי אחריתי כמהו". הוא רוצה למות מות ישרים, ולזכות לעולם הבא כמו עם ישראל, אבל הוא לא יזכה לזה בגלל רשעותו וסרובו לשוב ממנה..
- **ש:** האם בלק מרוצה? מה הוא עושה?
- **ת:** בלק מתרעם: "מה עשית לי לקב אויבי לקחתך, והנה ברכת ברכ". הוא לוקח אותו למקום שנקרא שדה צופים, משם רואים את קצה העם. שם הקימו שוב שבעה מזבחות, והקריבו פר ואיל בכל מזבח. הוא חשב: אולי במקום אחר יהיה לו מזל, והאל ישנה דעתו.
- **ש:** מה מוסר בלעם לבלק ולכל העולם במשלו השני, על ה' וישראל עמו.
- **ת:** וישא משלו ויאמר:
- קום בלק ושמע, האזינה עדי לי בנו צפר:
- לא איש אל יכזב ה' הוא לא איש המשקר ומשנה את דבריו, וכן-אדם יתנחם בן אדם מתחרט מדבריו
- והוא האדם אשר לא יעשה, ודבר לא יקימנה וה' אומר ועושה גזור ומקיים:

הִנֵּה בָּרֶךְ לְקִנְיָתִי ה' לִקַּח אוֹתִי לְבָרֶךְ אֶת יִשְׂרָאֵל, וּבָרֶךְ וְלֹא אֲשִׁיכְנָה וּוְדָאֵי יְקִיִּים דְּבָרוֹ :
 לֹא-הִבִּיט אָנֹן בִּינְעֻקֵּב יִשְׂרָאֵל מֵאֲמִינִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים, וְאִין בְּהֵם עֲבֹדָה זָרָה, וְלֹא-רָאָה עֲמָל בִּישְׁרָאֵל. ה' אֱלֹהֵינוּ עֲמֹד תָּמִיד ה' עִמָּם
 אֲפִילוֹ כְּשִׁחֻטָּאִים וְתִרְוַעַת מְלָךְ בּוֹ הִרְעוֹת וְהִאֲהָבָה שֶׁל ה' לְיִשְׂרָאֵל לֹא פוֹסֶקֶת לְעוֹלָם:
 אֵל מוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם ה' הוֹצִיא אוֹתָם מִמִּצְרַיִם, וְלֹא מֵעֲצָמָם, כְּתוֹעַפֶת רָאִם לוֹ בַּחוּזֵק וְתוֹקֵף רַב:
 כִּי לֹא-נִחַשׁ בִּינְעֻקֵּב, אִין בִּישְׂרָאֵל קִסְמִים וְכִשְׁפִּים, אֵלֶּא "אֲצַבֵּעַ אֱלֹהִים הִיא", וְלֹא-קִסְם בִּישְׁרָאֵל, וְלִכֵּן הֵם בֹּאֲמַת רֵאוּיִם לְבִרְכָּה
 מְבוֹרָא שְׁמִיִּים וְאַרְצָא.
 כָּעֵת יֹאמַר לִינְעֻקֵּב וּלְיִשְׁרָאֵל: מָה-פָּעַל אֵל? יְבוֹא זְמַן שֶׁאֲפִילוֹ מִלֵּאכִי הִשְׁרַת יִשְׁאֲלוּ לְיִשְׂרָאֵל, מָה פָּעַל ה':
 הֵן-עַם כָּלְבִּיא יָקוֹם יִשְׂרָאֵל הֵם גִּיבּוֹרִים וְזִרְזִים בְּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְכִבְּאֵרִי יִתְנַשֵּׂא,
 לֹא יִשְׁכַּב עַד-יֵאכֹל טָרֶף עַד שִׁיֵּאבֹד אֶת הָעַמִּים הַרְשָׁעִים מִהָעוֹלָם, וְדָם-תִּלְלִים יִשְׁתֶּה וְיִירֹשׁ אֶת נִכְסֵיהֶם.

- ש: מָה הִיָּתָה תְּגוּבַת בִּלְק הַפַּעַם? מָה עוֹשִׂים לְבִסּוּף?
- ת: בִּלְק הִיָּה נִסְעָר, כְּשִׁרְוָאָה אֶת דְּבָרֵי בִלְעָם הַמוֹפְלָאִים, וְאֹמֵר לוֹ: "גַּם קָב לֹא תִקְבְּנוּ, גַּם בָּרֶךְ לֹא תִבְרַכְנוּ" אֵךְ
 עַדִּיִן נִשְׁאָר בְּרִשְׁעָתוֹ וְחוֹסֵר אֲמוּנָתוֹ, וּמִנְסָה לְקַחַת אֶת בִּלְעָם לְמִקּוֹם אַחֵר לִיד פַּעוֹר, חֲשַׁב אוֹלֵי הַמִּקּוֹם יִגְרוּם
 קִלְלָה לְיִשְׂרָאֵל.

פרק כ"ז

- **ש:** מדוע לא ניסה בלעם להתבודד ולנחש בברכה השלישית כמו שעשה בברכות הקודמות?
- **ת:** בלעם הבין שאין ה' חפץ שיקלל את ישראל, ולא יתן לו לעשות זאת, לכן לא השתדל בזה יותר, ושם אל המדבר פניו להתבונן בישראל ואז שרתה עליו הנבואה.

- **ש:** מה ראה בלעם כשהתבונן בישראל, שממנו התפעל והתחיל לברכם?
- **ת:** בלעם ראה את מחנה ישראל שכל שבט שוכן לעצמו, וראה את צניעותם הרבה, שפתחי אוהליהם לא מכוונים אחד נגד השני, ואין אחד מציץ לאוהל חברו.

- **ש:** מה הכוונה "נאום הגבר שתום העין"?
- **ת:** רש"י מביא שני פירושים הפוכים: א. פתוח עין, דהיינו מה שאומר: "מחזה שדי יחזה, נופל וגלוי עינים" ב. שהיתה חסרה לו עין, וזאת בגלל שתמה כיצד ה' ממתיך ומצפה ללדת צדיקים בישראל, ומשהסתכל בזרע ישראל התעורר בעינו.

- **ש:** כיצד מתאר בלעם את עצמו כשהיה מקבל נבואה?
- **ת:** כשהיה בלעם מקבל נבואה היה נופל על פניו, ועיניו פתוחות, כי גופו לא היה עומד מפני אימת השכינה, כי לא היה מהול.

- **ש:** קרא את ברכת בלעם השלישית עם הביאור והסבר אותה בלשונך.

ה מה-טבו אֶהְיֶה יַעֲקֹב מִשְׁפָּנִיתִי יִשְׂרָאֵל, (על שראה פתחיהם שאינן מכוונות זה מול זה): ו (האוהלים הם) כְּנָחָלִים נָטִיּוּ (משוכים כנחל למרחוק), כְּגִנַּת עֲלֵי נָהָר, כְּאֶהְלִים (עצי בשמים) נָטַע ה', כְּאֶרְזִים עֲלֵי-מִים: ז (ומברך את ישראל) יָזַל-מִים מִדָּלָיו, וְזָרְעוּ בְּמִים רְבִים (לשון הצלחה הוא, כזרע הזרוע על פני המים), וְיָרֵם מֶאֱגֶג מִלָּפֹ, (מלך ראשון (שאל) שלהם יכבוש את אגג מלך עמלק) וְתִשָּׂא מִלְכָּתוֹ (של ישראל, שיבוא אחריו דוד ושלמה): ח (ומי גורם להם הגדולה הזאת) אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם, כְּתוֹעֶפֶת (חוזק) רָאֵם לוֹ, יֹאכַל (ישראל את) גוֹיִם (שהם) צָרִיו, וְעֲצֻמֹּתֵיהֶם יִגָּרֵם (ישבר) וְחֲצִיו (של האויב) יִמְחָץ: ט פָּרַע שָׁכַב כְּאֶרֶי, וְקָלְבִּיא מִי יִקְיָמֻנִי, (שיתישבו ישראל בארצם בכח ובגבורה), מְכַרְכִּי כְרוֹף וְאֶרְרִי אֶרֶוֶר.

- **ש:** כיצד הגיב בלק לשמע הברכה השלישית? במה ניכר מדברי בלעם שהיה רוצה לקלל ולא לברך?
- **ת:** בלק סופק כפיו, וכועס על בלעם על שהביאו לקלל, ולא זו בלבד שלא קילל בא וברך. ואומר לבלעם "ברח לך אל מקומך, אמרתי כבד אכבדך, והנה מנעך ה' מכבוד". מתוך תשובת בלעם ניכר שהיה רוצה לקלל שאומר: "לא אוכל לעבור את פי ה' לעשות טובה או רעה מלבני" רואים שמצמיד את המילה "רעה" ל"לבי" כי זה באמת מה שהיה בלבו.

- **ש:** לפני שבלעם הולך לארצו הוא מתנבא נבואה על ישראל ואומות העולם קרא אותה והסבר אותה בלשונך. (השתדל ללמוד את כל ברכות בלעם בע"פ)

יָד וְעֵתָה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי (מעתה הריני כשאר עמי, שנסתלק הקב"ה מעלי).

לָכֶה אֵינְעָדָה (ומה היא העצה? "אלקיהם של אלו שונא זימה הוא", השיא לו עצה להכשילם בזימה.)

(ואומר לך) אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמֶּךָ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, (אבל עתה בקרוב לא תירא מהם):

טו וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר: נָאִם בְּלַעַם בְּנוֹ כְּעֶר, וְנָאִם הַגִּבֹּר שְׁתֵּם הָעִין:

טז נָאִם שָׁמַע אֶמְרֵי-אֵל וַיִּדַּע דַּעַת עֲלָיוֹן (לכוון השעה שכועס בה), מִחֲזָה שְׂדֵי יַחֲזָה, גִּפְלִי וּגְלֹוִי עֵינָיו:

יז אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עָתָה אֲשׁוּרֵנוּ וְלֹא קְרוֹב (רואה אני שבחו של יעקב וגדולתו, אך לא עתה הוא אלא לאחר זמן).

דָּרָךְ כּוֹכַב מִיַּעֲקֹב (יעלה מזל יעקב), וְקָם שָׁבֹט מִיִּשְׂרָאֵל (מלך רודה ומושל הוא דוד), וּמִחָץ פְּאֲתָי מוֹאָב. (ועל מלך המשיח אומר)

וְקָרָר כָּל-בְּנֵי-נֶשֶׁת (כל האומות, שכולם יצאו מן שת בנו של אדם הראשון):

יח וְהָיָה אָדוֹם יְרֵשָׁה, וְהָיָה יְרֵשָׁה שְׁעִיר אִיָּבִי, וַיִּשְׁרָאֵל עֲשֵׂה חֵיל:
 יט וַיֵּרָד מִיַּעֲקֹב (אִישׁ מִיַּעֲקֹב יִהְיֶה רוּדָה בְּכָל הַמַּלְכוּת) וְהָאֶבֶד שְׂרִיד מַעֲיֵר (מַעֲיֵר הַחֲשׁוּבָה שֶׁל אָדוֹם וְהִיא רוּמִי):
 כ וַיֵּרָא אֶת-עֶמְלֵק (נִסְתַּכַּל בַּפּוֹרְעָנוֹת שֶׁל עֶמְלֵק)
 וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר: רָאשֵׁית גֹּזִים עֶמְלֵק (הוא קדם את כולם להלחם בישראל) וְאַחֲרֵיתוֹ עֲדֵי אֶבֶד (שנאמר: "תמחה את זכר עמלק"):
 כא וַיֵּרָא אֶת-הַקִּינִי (בְּנֵי יִתְרוֹ), וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר: אֵיתָן מוֹשֶׁבֶךְ (תָּמָה אֲנִי מֵהֵיכָן זָכִית לָכֶךָ, הֲלֹא אַתָּה הִייתָ עִמִּי בַעֲצַת "הַבָּה נִתְחַכְמָה לּוֹ" וְעַתָּה נִתְיַשְׁבַּת בְּאֵיתָן וּמַעֲזוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל) וְשֵׁים בְּסָלַע קִנְדָּ:
 כב כִּי אִם-יִהְיֶה לְבָעֵר קֶנֶן עַד-מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּכֶךָ (שְׁאִינֶכָּה נִטְרָד עוֹד מִן הָעוֹלָם, כִּי אִף שֶׁאִם אַתָּה עֹתִיד לִגְלוֹת עִם עֲשֶׁרֶת הַשְּׁבָטִים, וְתִהְיֶה לְבָעֵר מִמָּקוֹם שֶׁנִּתְיַשְׁבַּת שָׁם, מַה בְּכֶךָ),
 עד מַה, אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּכֶךָ, (עַד הֵיכָן הוּא מַגְלָה אוֹתָם, שֶׁמָּא לִחְלָח וְחִבּוֹר, אֵין זֶה טְרוּד מִן הָעוֹלָם, אֲלֹא טִלְטוּל מִמָּקוֹם וּמִמָּקוֹם, וְתִשׁוּבָה עִם שָׂאֵר הַגִּלּוּיִת):
 כג וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר: אוֹי, מִי יִחְיֶה מִשְׁמֹו אֵל (מִי יִכּוֹל לִהְיוֹת אֶת עֲצָמוֹ מֵאֲשׁוּר אַחֲרֵי שֶׁשֵּׁם אוֹתָם הָאֵל עֲלִיו, שִׁיעֲמוּד סִנְחָרִיב וַיִּבְלַל אֶת כָּל הַגּוֹיִים).
 כד וְצִים (בִּסְפִּינוֹת גְּדוּלוֹת) מִיד פְּתִים (שִׁיבּוּאוֹ הָאֲרָמִים הַכִּיתִים) וְעֲנּוֹ אֲשׁוּר וְעֲנּוֹ-עֶבֶר (אוֹתָם שֶׁבַעֲבֵר הִנְהִיר) וְגַם-הוּא עֲדֵי אֶבֶד:

- **ש:** איזו עיצה נתן בלעם לבלק האם הצליחה?
- **ת:** בלעם הרשע קודם שחזר לארצו, אמר לבלק: אמנם לא אוכל לקלל את ישראל, אך תוכל להרע לישראל אם תגרום להם לחטוא, ואז ה' יענישם. הוא נתן לו עיצה להכשילם בזנות, שהוא דבר שה' שונא. לצערנו בלק עשה כעצתו, ומואב ומדין קישטו את בנותיהם ושלחו אותם להחטיא בעבירה את בחורי ישראל, מתוך קירבה ושתית יין ואכילה ביחד, פיתו את ישראל לזנות ולעבוד עבודה זרה שנקראת בעל פעור, שעובדים אותה על ידי שמבזים אותה בעשית הצרכים עליה, וישראל חשבו שמותר לבזות את העבודה זרה כך, אך טעו כי זו צורת עבודתה, והתחייבו מיתה.

פרק כ"ה

- **ש:** מאיזה שבט היה עיקר החוטאים בזנות, ומה עשה נשיאם?
- **ת:** רבים משבט שמעון חטאו בזנות, וכשבית הדין דן את עובדי העבודה זרה למיתה, התלוננו לנשיאם והוא לקח מדיינית בשם כוזבי בת נשיא מדין צור, והלך עמה אל משה ובחוצפה אמר זו אסורה או מותרת ואם אסורה מי התיר לך את ציפורה והוא נכנס עמה לאוהל לעבור עבירה וכל העומדים געו בבכיה. פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן שהיה שם אמר למשה הרי למדת אותנו "הבועל ארמית קנאים פוגעים בו" אמר לו משה "מי שקרא את המכתב יעשה אותו".
- **ש:** מה עשה פנחס ומה שכרו?
- **ת:** פנחס מסר את נפשו לקח בידו רומח נכנס לתוך מחנה שמעון על אף שהיו יכולים להרגו נכנס לאוהל ודקר את שניהם ברומח יחד והגביהם באויר כך שכולם יראו ויראו. בזכות מעשהו לא כילה ה' את ישראל ונתן לפנחס ברית שלום וכהונת עולם לו ולזרעו אחריו.

פרק כ"ו

- **ש:** מדוע מונה משה שוב את בני ישראל? מנה שתי סיבות.
- **ת:** אחרי חטא בעל פעור, בו נפלו רבים מבני ישראל, מונה אותם משה שוב כמו רועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהם, והוא מונה אותם לדעת כמה נותרו. ועוד שכשם שכשהרועה מקבל את העדר הוא מקבל אותם במנין, כך כשמחזיר אותם צריך להחזיר במנין.
- **ש:** מה ההבדל המרכזי בין בצורת המנין בתחילת במדבר (פרק א') למנין כעת בשנה ה - 40?
- **ת:** בתחילת במדבר היה המפקד אישי, וספרו את מספר כל שבט. אבל כעת מונים גם את משפחות בתי האב שנחלו, ולכל משפחה הוסיף ה' שמו עליה, ה"א מצד אחד ויו"ד מצד שני, להעיד על כל משפחה שהם בני אבותיהם בני אברהם יצחק ויעקב.
- **ש:** איפה נוכל למצוא בתורה את שמות המשפחות של כל שבט?
- **ת:** כשיעקב יורד ב70 נפש למצרים מונה התורה את שמות הילדים, שהם כעת משפחות ענפות. ב70 נפש ירדו למצרים, וכעת הם 60 ריבוא, המחולקים ל65 משפחות.
- **ש:** האם יש התאמה מלאה בין היורדים למצרים והמשפחות שנחלו את הארץ?
- **ת:** כשבדקים משפחה משפחה אנו רואים שיש משפחות שהשתנה שמם, ויש שהמשפחה היתה גדולה מאוד והתפצלה לכמה משפחות על שם ילדיהם ונכדיהם, ויש גם משפחות שלמות שלצערנו בטלו משבט שמעון בנימין אשר ולוי.
- **ש:** למי נחלקה הארץ ליוצאי מצרים או לנכנסים?
- **ת:** מצד אחד אומר הפסוק: "לאלה תחלק הארץ" ומצד שני אומר הפסוק: "לשמות מטות אבתם ינחלו". ומסביר רש"י שאם היו ביוצאי מצרים שני אחים ראובן ושמעון, לראובן יש ילד אחד שנכנס לארץ, ולשמעון שלושה ילדים, ראובן ושמעון יקבלו את נחלתם בא", חלק אחד לכל אחד, בתוך שבטם. אמנם בניהם שנוחלים את הארץ לא ירשו את אבותם כל אחד לחוד, אלא יחלקו ביניהם שווה בשווה, הם יחלקו את שתי הנחלות לארבעה חלקים שווים, ומכאן ואילך ירשו הבנים את אבותם
- **ש:** מה הכוונה: "לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו" האם הכוונה לגודל שטח?
- **ת:** שבט גדול צריך נחלה גדולה ושבט קטן נחלה קטנה, אבל החלוקה לא היתה מידת שטח בלבד, אלא התחשבה בסוג הקרקע, כי יש קרקע משובחת ששטח קטן בה נותן יכול רב, ושטח גדול שבקושי נותן יכול, והחלוקה היתה לכן לפי ערך הקרקע.
- **ש:** תאר כיצד התבצעה החלוקה על פי הגורל? אלו ניסים התרחשו בה?

- **ת:** החלוקה נעשתה בשני שלבים: קודם כל אלעזר הכהן עמד והכריז על פי ה"אורים ותומים" איזה שבט מקבל איזה נחלה. אח"כ עשו גורלות. היו שתי קלפיות בראשונה 12 שמות השבטים, ובשניה 12 פתקים של אזורים בארץ. הנשיא היה מכניס ידו ולוקח שני פתקים, בראשון היה עולה לו שם שבט, ובשני היה עולה גבולו, בדיוק כמו שאמר אלעזר, ובדיוק מתאים לגודל השבט. והיה הגורל בעצמו צווח ומכריז: "אני הגורל עליתי לגבול פלוני לשבט פלוני".

- **ש:** מה עם שבט לוי?
ת: שבט לוי לא נחל את הארץ ולכן מנו אותו בנפרד מגיל חודש ומעלה ולא מגיל 20 כמו שאר השבטים.

פרק כ"ז

- **ש:** בנות מי הן "בנות צלופחד" ומה שמותיהן?
● **ת:** מחלה נועה חוגלה מלכה ותרצה הן בנות צלופחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה.
- **ש:** מה בקשו ממשה? באיזה מעמד היו הדברים?
ת: לאחר שחולקו הנחלות באו בנות צלופחד אל משה בבקשה לקבל את חלק אביהם צלופחד ואת חלקו בנחלת אביו חפר, ששניהם היו מיוצאי מצרים, כיוון שלא היו לצלופחד בנים. כל זה היה במעמד כל העדה, לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים ולפני כל העדה.
- **ש:** כיצד מסביר המדרש, מדוע נעלם הדין ממשה והיה צריך להקריב משפטן אל ה'?
- **ת:** המדרש מסביר, שמשה ראה שהבנות שואלות במעמד כל העדה, וחשב וידע שבקשו קודם את דינם משרי העשרות והחמישים והמאות והאלפים ולא ידעו, ומפני שלא רצה לביישם, הקריב את המשפט לפני ה'. אמנם באמת כל אחד מן הדיינים יכול היה לפסוק בעצמו אלא שרצו לחלוק כבוד לגדולים מהם, והקריבו לפנייהם את המשפט.
- **ש:** מה סדר הירושה כשאין יורשים בנים?
- **ת:** אם אין בנים יורשות הבנות, אם אין בנות יורשים האחים, אם אין אחים יורשות האחיות, אחריהן הסבא, אחרי יורשים אחי אביו, ואם אין אז לדודות אחיות אביו וכו', כמובן אם יש יורש לאחד מאלו, והוא עצמו מת, הירש מקבל במקומו.
- **ש:** מה מצווה ה' את משה לעשות קודם מותו?
- **ת:** ה' מצוה את משה לעלות להר העברים הוא הר נבו ומשם לראות את ארץ ישראל.
- **ש:** מה מבקש משה מה' לפני מותו?
- **ת:** משה מבקש מה' שיפקוד איש על העדה שיהיה רועה אותם, ודואג לכל מחסורם, ומכניסם לארץ ולוחם את מלחמותיהם והולך לפנייהם במלחמה, ויודע להתנהג עמם בסבלנות ולהלוך לפי רוחו של כל אחד ואחד.
- **ש:** מי הוא המנהיג הנבחר וכיצד סמך אותו משה?
- **ת:** ה' אמר למשה לסמוך את יהושע בן נון תלמידו למנהיג, ומשה לקח אותו לעיני כל ישראל, ולפני אלעזר הכהן, וסמך את שתי ידיו עליו לתת עליו מהודו, מקרני ההוד שהאירו מפניו של משה (ה' אמר לו יד אחת ומשה שם שני ידיו עליו למלא אותו חכמה במנה גדושה). ואמר ליהושע: אשריך שאתה מנהיג את בניו של מקום... וקרב אותו בדברים לפני כל ישראל כדי שידעו כולם את גדלותו וישמעו כולם בקולו כמו שאכן היה כל ימי יהושע.

פרקים כ"ח כ"ט

- **ש:** מהו נושא הפרקים של סוף פרשת פנחס? מתי קוראים מפרקים אלו בקריאת התורה בציבור? מתי עוד מזכירים את קורבנות המוסף?
- **ת:** הפרקים עוסקים בקורבנות התמיד והמוספים. בכל חג ומועד (פסח, שבועות, סוכות, שמיני עצרת, ר"ה, יוה"כ ור"ח) קוראים את המוסף שלו בספר שני, שמוציאים לקריאת המפטיר. בכל שבת ומועד (מן התורה) נוספת תפילת עמידה מיוחדת – תפילת מוסף, בה מזכירים את הקורבן של אותו מועד.
- **ש:** מתי מביאים את קורבן התמיד? מי מביא אותו? איזה סוג קורבן זה? מה מביאים לקורבן?
- **ת:** קורבן התמיד הוא קורבן עולת ציבור. כל יום בבית המקדש הקריבו שני כבשים, כבש אחד בן שנה לעולה בבוקר, וכבש שני בין הערביים.
- **ש:** מהי מנחת התמיד? ואיזה נסך הובא עם הקורבן?
- **ת:** מנחת התמיד הוקרבה יום יום, יחד עם קורבן התמיד. יחד עם כל כבש הוקרב עשרון סולת בלול ברביעית ההין (שלושה לוגין) שמן למנחה.
- וכן יחד עם כל כבש ניסכו רביעית ההין יין על גבי המזבח.
- **ש:** מה מיוחד בקורבן מוסף של שבת, ששונה משאר מוספי מועדים?
- **ת:** בקורבן מוסף של שבת הוקרבו שני כבשים לעולה בניגוד לשאר המועדים שהוקרבו בהם גם פרים ואילים, וכן הובא בהם קורבן חטאת בנוסף לעולה.
- **ש:** לאלו מועדים קורבנות מוסף זהים? פרט מהם המוספים?
- **ת:** מוספי ר"ח פסח ושבועות זהים. וגם מוספי ר"ה יום הכיפורים ושמיני עצרת זהים.

ר"ח, פסח ושבועות	ר"ה, יום הכיפורים ושמיני עצרת
עולה: שני פרים, איל אחד, 7 כבשים חטאת: שעיר.	עולה: פר אחד, איל אחד, 7 כבשים חטאת: שעיר.

- **ש:** אלו מנחות ונסכים הוקרבו עם כל קורבן.

ת:

סוג הבהמה	המנחה	הנסך
כבש (בן שנה)	עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן	רביעית ההין יין
איל (בן שנתיים)	שני עשרונים סולת בלולים בשלישית ההין שמן	שלישית ההין יין
פר	שלושה עשרונים סולת בלולים בחצי ההין שמן	חצי ההין יין

ש:
מה

- מיוחד בחג הסוכות, בקורבנות המוסף שהובאו בו ובנסך?
- **ת:** בחג הסוכות הובאו לקורבנות מוסף: **לעולה:** 70 פרים (כנגד 70 אומות העולם). ביום הראשון 13, בשני 12 וכך הלאה, עד היום השביעי שבו הובאו 7 פרים. כמו כן כל יום הובאו 2 אילים ו14 כבשים. **ולחטאת:** שעיר עיזים.
- **לנסך:** הובאו מים ולא יין כמו כל השנה. (למדנו על כך במשנה במסכת סוכה).

פרק ל'

- **ש:** מהו נדר ומהי ששבועה, הסבר את ההבדל ביניהם?
ת: נדר הוא מה שהאדם בדיבורו אוסר עליו דבר שהיה מותר ועכשיו הדבר הזה הוא איסור בשבילו. (למשל נזיר שיין בשבילו הופך להיות אסור כמו קורבן). שבועה היא מה שהאדם מחייב את עצמו לקיים או לאשר דבר, והוא מחוייב בו כמו שה' אומר והעולם קיים.
- **ש:** מהם העשה והלאו של מי שנדר או נשבע?
ת: **מצוות העשה:** "ככל היוצא מפיו יעשה". **והלא תעשה:** "לא יחל דברו" (לא יעשה את דבריו חולין, ולא ישתהה מלקיימם)
- **ש:** מי יכול להתיר לאדם את נדרו?
ת: אדם שנדר ומתחרט על שנדר יכול ללכת לחכם, והוא יכול להתיר את הנדר.
- **ש:** מהי הפרת נדר ומי יכול להפר נדרים?
ת: הפרת נדרים הוא מצב שבו הנודר תלוי במשהו אחר שאם לא יסכים לנדר הנדר לא יכול לחול. **ילדה קטנה** (עד גיל 12) **או נערה** (עד 12 וחצי), כשאביה שומע את הנדר יכול לאשר אותו או להפר אותו ביום שומעו. **אשה נשואה** בעלה יכול להפר את נדריה ביום שומעו בנדרים שבינו ובינה או בנדרים של עינוי נפש. **נערה או קטנה מאורסה** שהיא ברשות ארוסה ואביה רק שניהם יחד יוכלו להפר את נדריה.

פרק ל"א

- **ש:** מה מצווה ה' את משה לעשות קודם מותו? האם משה מתעכב בציווי כדי לזכות באריכות ימים?
ת: ה' מצוה את משה **לנקום את נקמת ישראל ממדין** על מה שהחטיאו אותם וגרמו לרעבות מישראל למות. למרות שמשה יודע שהוא ימות אח"כ הוא מזדרז לקיים את ציווי ה', ועשה אותו בשמחה.
- **ש:** מדוע רק ממדין, והרי גם המואבים היו אשמים כמוהם.
ת: רש"י אומר לנו שיש הבדל ביניהם כי המואבים עשו מה שעשו מתוך פחד מישראל אבל מדין "התעברו על ריב לא להם". ועוד שממואב עתידה לצאת רות המואביה ובזכותה ניצלו.
- **ש:** כמה לוחמים היו מכל שבט וכמה בסה"כ? מדוע כתוב **"וימסרו מאלפי ישראל..."** האם נמסרו בעל כורחם? מי היה המפקד עליהם ומדוע?
ת: כששמעו ישראל שמשה עומד להסתלק מהם אחרי המלחמה, אמרו לא ניתן אנשים למלחמה, העיקר שמשה יחיה עמנו עוד, אך משה הכריח אותם. כל שבט נתן 1000 לוחמים סה"כ 12,000 לוחמים. יצא עמם **פנחס בן אלעזר הכהן**, עם הארון והציץ, ש"המתחיל במצוה אומרים לו גמור", הוא היכה את כוזבי בת צור נשיא מדין ועצר את המגפה, וזכה להשלים את המצוה, ולקדש שם ה'.
- **ש:** כיצד נקמו ישראל במדין? מדוע קצף משה על מפקדי הלוחמים שחזרו?
ת: בנ"י הרגו כל זכר במדיינים, את חמשת מלכיהם וגם את בלעם בן בעור. את נשי מדין וטפם שבו, את הבהמות והמקנה בזזו, את כל חילם ואת עריהם וטירותם שרפו באש, ושללו את שללם. משה קצף על שהביאו את הנשים, אשר החטיאו את ישראל שוב אל המחנה, ולכן הרגו כל אשה הראויה לביאה וכל זכר בטף.
- **ש:** כיצד **טיהרו והכשירו את הכלים** שהביאו ומדוע?
ת: בכלים שהביאו יש שלוש בעיות: 1. הם נטמאו מן המתים במלחמה. 2. כלי האוכל בלועים באיסורים. 3. כלי אוכל ממתכת שלוקחים מגוי צריך להטבילם במקוה אפילו הם חדשים. לכן הם חנו שבעה ימים מחוץ למחנה להטהר באפר פרה אדומה בהזאת שלישי ושביעי, והטבילו את הכלים במקוה. וכן הכשירו את כלי האוכל על פי הכלל "כבולעו כך פולטו": קודם כל ניקו היטב את הכלים ואח"כ: כלים שהשתמשו בהם באש ליבונם באש, כלי שהשתמשו בו במים רותחים הגעילו במים, ומה שהשתמשו בו בצונן שטפו במים.
- **ש:** כיצד חילקו את **השלל** שהביאו, ואיזה חלק מתוכו נתנו לאלעזר וללוויים?
ת: את כל השלל של הזהב הכסף וכדומה, לקחו הלוחמים איש לעצמו, כפי מה שבזזו. אך את האדם, הבקר, החמורים והצאן חילקו חצי חצי: חצי לקחו הלוחמים, וחצי כל ישראל. הלוחמים נתנו חלק אחד מחמש מאות לאלעזר הכהן, ובנ"י נתנו אחד מחמישים ללוויים.

- **ש:** מה באו שרי האלפים והמאות לספר למשה, וכיצד הודו לה' על הנס?
ת: המפקדים הגיעו למשה, וספרו לו שספרו שוב את כל הלוחמים, ואיש לא נפקד מהם, כולם חזרו בריאים ושלמים בגופם ונפשם. הם לקחו את כל תכשיטי הזהב שלקחו שלל, והביאו אותם למשה ואלעזר, מהם עשו כלי שרת לציבור.

פרק ל"ב

- **ש:** מדוע רצו בני גד ובני ראובן לקבל כנחלה את עבר הירדן המזרחי?
ת: עבר הירדן המזרחי ארץ הגלעד, שאותה כבשו מסיחון מלך האמורי, היא ארץ שמתאימה לגידול צאן, ולבני גד וראובן היה מקנה רב ועצום מאוד, לכן בקשו אותה נחלה.
- **ש:** מה טען נגדם משה, ולמי השווה אותם?
ת: משה טען לפניו: "האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה?"
הרי את ארץ הגלעד כבשו כל ישראל, האם יתכן שאתם תשבו בשלוחה כשאחיכם נלחמים על כיבוש הארץ? ועוד, אתם ממיסים כך את לב העם, ומסירים את ליבם מלהיכנס לארץ, כמו שעשו המרגלים שבגללם אנחנו כבר ארבעים שנה מתעכבים במדבר.
- **ש:** מה הציעו בני גד וראובן לעשות? האם קיבל משה את דבריהם? מה תיקן בדבריהם?
ת: בני גד וראובן הציעו, שהם ישאירו את צאנם וטפם בעבר הירדן המזרחי, ויכנסו חלוצים לפני כל ישראל למלחמה, ולא ישובו לביתם עד שכל ישראל ינחל את מקומו. משה קיבל את ההצעה, אך תיקן בדבריהם את מה שהקדימו בלשונם את הצאן לטף, כדי לחנך אותם, שהרכוש והקניין הוא טפל לאדם, ולא הפוך, כפי ששמע מדבריהם.
- **ש:** מהו תנאי כפול שעשה משה? ומהם הכללים שחייבים להקפיד עליהם כשעושים תנאי ושנלמדים מתוך דברי משה?
ת: משה התנה עם בני גד וראובן כך:
אם תעברו חלוצים לפני ישראל - תקבלו את ארץ הגלעד נחלה
ואם לא תעברו חלוצים לפני ישראל - תקבלו נחלתכם בארץ כנען.
הכללים הם אלה: 1. התנאי חייב להיות כפול: מה אם כן (הן) ומה אם לא (לאו).
2. ההן חייב להיות קודם ללאו. (קודם אם כן ואח"כ אם לא).
3. התנאי חייב להיות קודם למעשה. קודם ה"אם" (התנאי) ואח"כ ה"אז" (המעשה)
- **ש:** למי נתן משה עוד נחלה בעבר הירדן המזרחי?
ת: משה נתן גם לחצי שבט המנשה נחלה עם בני גד וראובן.

פרק ל"ג

- **ש:** כמה מסעות נסעו בני ישראל, עד שהגיעו לאבל השיטים שבערבות מואב?
ת: בני ישראל נסעו 42 מסעות.
- **ש:** כמה מסעות היו בשנה הראשונה? כמה באחרונה? כמה שנים ישבו בקדש.
ת: רש"י מחשב שבשנה הראשונה עשו 14 מסעות, בשנה האחרונה 8 מסעות. ובמשך 38 שנה עשו 20 מסעות. מתוכם ישבו 19 שנה בקדש כפי שאומר רש"י בתחילת ספר דברים: "ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם" – שמתוך 38 שנה חצי מהימים היו בקדש.
- **ש:** למה נכתבו המסעות על פי הסבר רש"י?
ת: רש"י מסביר, שהמסעות נכתבו, כדי להודיע את חסד ה', שלמרות הגזרה על חטא המרגלים, להיטלטל במדבר 40 שנה, לא היו בתנועה מתמדת, אלא ישבו הרבה מאוד זמן במקום אחד במנוחה.
- **ש:** "וישמע הכנעני" מה שמע הכנעני מלך ערד?
ת: הכנענים שמעו שמת אהרון ונסתלקו ענני הכבוד, וסברו שיכולים להלחם בישראל, כפי שלמדנו בפרק כ"א בפרשת חקת.
- **ש:** איזו מצווה מצוה ה' את ישראל שאותה אנו זוכים לקיים היום?
ת: ה' מצווה אותנו לכבוש את ארץ ישראל. ומסביר הרמב"ן, שהכוונה שאסור לעזוב את הארץ לגויים או לשממה, או לכבוש ארץ אחרת לשבת בה, במקום ארץ ישראל.
- **ש:** ואם לא תורישו את יושבי הארץ, מה יקרה?
ת: התורה אומרת לנו, שאת מי שנשאיר מיושבי הארץ, יהיה "לשיכים (מחטים / קוצים) בעיניכם ולצנינים (מחטים / קוצים) בצדיכם, וצררו אתכם (יציקו לכם) על הארץ אשר אתם יושבים בה". דהיינו הם יעשו לישראל צרות, גם באופן פיזי וגם יחטאו את ישראל.

פרק ל"ד

- **ש:** מהו הנושא של פרק ל"ד?
ת: הפרק מדבר על גבולות ארץ ישראל המערבית.
- **ש:** כמה שבטים נחלו בה, ומי לא נחל בה?
ת: נחלו בה תשעה שבטים וחצי, כי בני גד ראובן וחצי שבט המנשה, נחלו את ארץ ישראל המזרחית.
- **ש:** עם אלו מדינות גובלת הארץ מדרום מערב ומדרום מזרח?
ת: בדרום מערב, גבול הארץ הוא מצרים יש אומרים שנחל מצרים הוא הנילוס, ויש אומרים שהוא נחל אל עריש. בדרום מזרח הארץ גובלת עם אדום שבאזור דרום ים המלח ומדבר צין, ומצפון לה ארץ מואב.
- **ש:** מהם הגבולות המערבי המזרחי והצפוני של הארץ באופן כללי?
ת: הגבול המערבי הוא הים הגדול. הגבול המזרחי הוא הירדן, ומצפון לו הגבול מתפשט צפון מזרח לתוך איזור סוריה ולבנון של היום, יש אומרים עד אפילו עד אזור אנטיוכיה שבטורקיה.
- **ש:** מה עוד אומר ה' למשה על נחלת הארץ בסוף הפרק?
ת: ה' אומר למשה את שמות הנשיאים של השבטים שיכניסו את ישראל לארץ.

פרק ל"ה

- **ש:** מה עם הלויים, כמה ערים קיבלו ומה היה סביב הערים?
ת: הלויים לא נחלו את הארץ, אלא קיבלו 48 ערים, שמסביבם ביו מגרשים. 1000 אמה לצורכי הציבור לנוי לבע"ח ולרכוש, ו1000 אמה נוספים לשדות וכרמים.
- **ש:** כמה מערי הלויים הם ערי מקלט? כמה ערי מקלט יש בעבר הירדן המערבי וכמה במזרחי?
ת: מתוך ערי הלויים יש 6 ערים המוגדרות ערי מקלט, 3 בעבר הירדן המזרחי ו3 בעבר הירדן המערבי, אל הערים האלו הובילו דרכים רחבים עם שלטים, ובית דין הגדול היה כל שנה דואג לתיקונם ואחזקתם, כדי שהרוצח יוכל להגיע אל העיר מהר. אמנם כל אחת מ48 ערי הלויים יכולה לקלוט רוצח בשוגג.
- **ש:** למה נועדה עיר המקלט?
ת: עיר המקלט נועדה לקלוט רוצח בשוגג, דהיינו מי שהרג את חברו בלא כוונה או שנאה. בית הדין בעיר המקלט היו מבררים וחוקרים את הרצח להחליט האם הרוצח זכאי למקלט. ואם לא היו מוציאים אותו מן העיר ומוסרים אותו לבית הדין של עיר למשפט. מחוץ לעיר יכול היה גואל הדם להרוג את הרוצח לכן חשוב להציל את הרוצח בשוגג, ואם אחרי המשפט התברר שזכאי למקלט היו מלווים אותו לעיר.
- **ש:** מה דין רוצח במזיד?
ת: רוצח במזיד מומת ע"י בית הדין, אם היו שני עדים והתראה, וכמובן חקרו היטב את המעשה.
- **ש:** עד מתי יושב הרוצח בשוגג בעיר מקלט?
ת: הוא יושב שם עד מות הכהן הגדול.
- **ש:** מה אסור לעשות במקרה של רצח?
ת: התורה אוסרת לפדות את עונש הרוצח במזיד או בשוגג בכסף. "לא תיקחו כופר לנפש רוצח". אסור לו לתת כסף למשפחת הנרצח כדי לא לשבת בעיר המקלט אלא ישב בה עד מות הכהן הגדול.

פרק לו

- **ש:** מה טענו ראשי האבות מבני יוסף לפני משה הנשיאים וראשי האבות לבני ישראל?
ת: למדנו כבר בפרשת פנחס על בקשת בנות צלופחד לרשת את נחלת אביהם. ואמנם כך אמר הקב"ה למשה שיש לעשות, שכשאינן בנים הבנות יורשות. אך כעת באים ראשי האבות משבט יוסף וטוענים: עכשיו יגרע חלק נחלת בני יוסף בארץ ישראל, כי אם בנות צלופחד יתחתנו עם אנשים משבטים אחרים, בניהם ירשו אותם, והנחלה תעבור לשבט האחר, ואפילו ביובל לא תחזור עוד, והרי הארץ צריכה להתחלק לשבטים על פי יוצאי מצרים.
- **ש:** מה ענה להם משה וכיצד נפתר העניין?
ת: משה ענה להם שיש צדק בטענתם, ולכן, על פי ה', בנות צלופחד יתחתנו עם אנשים הטובים בעיניהם מבני יוסף, וכך ינהגו בדור הזה של נחלת הארץ כל הבנות היוורשות נחלת אביהם לנחול בארץ, ולא תיסוב הנחלה משבט לשבט.
- **ש:** האם הציווי הזה המשיך לתמיד? מתי הותר?
ת: הציווי הזה היה רק לדור הנכנס לארץ אבל אח"כ הותרו השבטים לבוא זה בזה. והיה הדבר בט"ו באב, שהוא גם היום שבו פסקו מתי מדבר מלמות. ועוד ארעו בט"ו באב הרבה דברים טובים נוספים, ועליו אומרת המשנה בסוף מסכת תענית: לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיו"ה"כ, שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולים, שלא לבייש את מי שאין לו... ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים.